

במסכת שמחות פרק ח' וזה לשונו: דורשי חמורות אומרים ונתצתם את מזבחותם מה חטאו עצים ואבנים אלא לפי שבאה לאדם תקלה על ידיהם אמר הכתוב ונתצתם והרי דברים קל וחומר ומה אם עצים ואבנים שאין בהם לא זכות ולא חובה לא טובה ולא רעה על שבאה תקלה על ידיהם לאדם אמרה תורה ונתצתם, אדם שהוא גורם להחטיא את חברו ומטהו מדרך חיים לדרך מות על אחת כמה וכמה, עד כאן לשונו.

ועיי טו"ז או"ח סי' תר"ע סק"ג, דלפ"ז שהמחטיאו יותר גדול מההורגו, היה צריך לתקן בחנוכה לקבוע משתה ושמחה, עיין שם.

נמצינו למידים שהמחטיא את חברו עונו ועונשו יותר גדול הגם שגופו נשאר חי וקיים, והוא חמור מן ההורג את חברו במציאות. ובהיות כן נמצא דאם על הצלת גופו אמרה תורה "לא תעמוד על דם רעך" (ויקרא יט, טז), שלא נתרשל בהצלת נפש אחד מישראל כשנראהו בסכנת מות ותהי לנו יכולת להצילו כמבואר בספר המצוות ל"ת רצ"ז, ועיי סנהדרין ע"ג, ובחינוך (מצוה רל"ז), וכמבואר ברמב"ם (הלכות רוצח פ"א הי"ד), וש"ע חו"מ (סימן תכ"ו ס"א).

וז"ל הרמב"ם בסדר נזיקין, הלכות רוצח ושמירת נפש, פרק א', הלכה י"ד: כל היכול להציל ולא הציל עובר על לא תעמוד על דם רעך. וכן הרואה את חברו טובע בים או ליסטים באים עליו או חיה רעה באה עליו ויכול להצילו הוא בעצמו, או ששכר אחרים להצילו ולא הציל. או ששמע עובדי כוכבים או מוסרים מחשבים עליו רעה או טומנין לו פח ולא גלה אוזן חברו והודיעו. או שידע בעובד כוכבים או באונס שהוא בא על חברו ויכול לפייסו בגלל חברו להסיר מה שבלבו ולא פייסו וכל כיוצא בדברים אלו, העושה אותם עובר על לא תעמוד על דם רעך, עכ"ל.

ובשולחן ערוך חושן משפט סימן תכ"ו. **חייב אדם להציל את חבירו בין בגופו בין בממונו ובו סעיף א': א.**

הרואה את חבירו טובע בים או ליסטים באין עליו או חיה רעה באה עליו ויכול להצילו הוא בעצמו או שישכור אחרים להציל ולא הציל או ששמע עכו"ם או מוסרים מחשבים עליו רעה או טומנים לו פח ולא גילה אוזן חבירו והודיעו או שידע בעכו"ם או באנס שהוא בא על חבירו ויכול לפייסו בגלל חבירו ולהסיר מה שבלבו ולא פייסו וכיוצא בדברים אלו עובר על לא תעמוד על דם רעך, עד כאן לשונו.

ועיין מש"כ החרדים (בפרק כט אות מח), בספר החינוך (סי' רלז) אמרו במסכת סנהדרין דאם אדם ראה או שמע שישראל בסכנה, כגון שטובע בנהר או כל מין סכנה או ליסטים באין עליו, חייב להשתדל על הצלתו בכל כוחו, וגם אם הוא לא יכול חייב לשכור אחרים להצילו, **וכן אם היה חולה חייב להשתדל על רפואתו, והמתרשל הרי זה שופך דמים, ועליו נאמר** (שם יט, טז), **לא תעמוד על דם רעך** (ממנין תרי"ג).

אם כן מכל שכן כשהמדובר בהצלת נפש מחטא שהוא יותר מההורגו בוודאי שיש לאו דלא תעמוד על דם ריעך ובוודאי שנכנס בחיוב הצלתו לכל הפחות כדיני הצלת גופו. וכבר כתב האו"ה (כלל נ"ט דין ל"ח) דכל שיכול להצילו ואינו מצילו כאילו הרגו בידים, עיין שם. **אם כן לפי זה גם בהצלת נפשות מחטא בוודאי נחשב כאילו מחטיאו בעצמו בידים כשיכול להצילו.**

וכבר כתב הכנסת הגדולה סימן כ"ד ללמוד מדברי השולחן ערוך הנזכר לעיל דאין צריך לומר כשרואה שרוצים לאנוס חבירו לעבור על דת, ונקרא שרוצים לאבד את נפשו, או שהעבירוהו על דת ויש בכוחו להחזירו לדתו, שבוודאי הוא מחוייב להצילו, עיין שם.

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש רא

וכן הרי בהצלת גופו הרי הוא עובר בעשה דוהשבתו לו דקאי על אבידת גופו (ועיין מנחת חינוך מצוה רל"ז). על על פנים היכא דיכול להצילו בעצמו בוודאי דעובר גם על עשה דוהשבתו לו, רק היכא שיצטרך לשכור אחרים בוודאי דעובר על לא תעמוד על דם רעך ואפשר דגם בעשה. איך שלא יהיה הרי חייב להטריח עצמו ולשכור אנשים להצילו, כמו שכתוב בשם החינוך.

וכבר כתב המנחת חינוך (מצוה רל"ט) **דחוף מעשה דחיוב תוכחה עובר ג"כ על ל"ת ד"לא תעמוד על דם רעך" דלא גרע מטובע בנהר, וזה לשונו:**

ונראה לי דחיוב התוכחה היא חוף מעשה זו עוד מתחייב על לא תעשה ד"לא תעמוד על דם רעך" **דלא גרע מטובע בנהר דעובר על לא תעמוד וגם והשבות לרבות אבדת גופו על אחת כמה וכמה דאם יכול להציל מן העבירה דהוא אבדת נפשו וגופו רחמנא לצלן, בודאי חייב להחזירו למוטב ולהצילו ולכאורה אם אוכל להכעיס ומחלל שבת ועכו"ם שמבואר גבי אבידה ובשאר דוכתי דאינו בכלל אחיו (עיין במסכת עבודה זרה) אפשר דא"ח להוכיחו גם כן דאינו בכלל רעהו. אך מכל מקום נראה לי דאם ספק אצלו דאפשר דיקבל ממנו חייב להוכיחו דיחזור למוטב ויהיה בכלל אח כנזכר לעיל (ועי' בע"ז פא"מ).**

הרי דסבירא ליה דרק אם אינו מוכיחו כבר הוא עובר על לאו דלא תעמוד על דם רעך, אם כן באופן דאפשר להציל הנפש בוודאי דעובר על ל"ת על דם רעך.

כמו כן יש מהאחרונים דסבירא להו שבאבידת גופו עובר גם על לאו דלא תוכל להתעלם הנאמר בהשבת אבידה

רב שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש

כשנמנע מלהצילו, דכיון שריבתה תורה שאבידת גופו ישנה בכלל השבת אבידה ממילא גם הלאו האמור בה בכלל, (עיין קומץ למנחה רל"ז, העמק שאלה שאילתות, לח, א.), עיין שם.

אם כן לפי זה נמצא דכשמעלימים עין מהנפשות האובדות ברוחניות הרי עוברים בלאו דלא תוכל להתעלם.

וראה מש"כ החרדים (בפרק כ"ט, אות כ"ג) וזה לשונו: כתיב גבי אבידה (דברים כב, ג) לא תוכל להתעלם, הוזהרנו בזה שלא להתרשל בהצלת ממון חברו, בין מטלטלין בין קרקע, כמו שאמרו ז"ל כן תעשה לכל אבידת אחיך לרבות אבידת קרקעות, כגון אם היו מים שוטפים ובאין שם חייב לגדור בפניהם [ב"מ לא.] (ממנין תרי"ג).

עוד שם (באות כ"ד) מקל-וחומר אנו למדין מזה, שהוזהרנו להשתדל בהצלת חברינו עצמם, ולשית עצות ועזרתם בעת צרתם, **וטוב ונכון מאוד להיות בכל עיר ועיר מתנדבים בעם מהמשכילים, להיות נכונים ומזומנים לכל דבר הצלה להיות איש או אשה מישראל שרוים בצער**, (רבינו יונה שער ג' אות עא ענף מצוה).

וראה מה שכתב עוד החרדים לענין עשה והיה עמך עד דרוש אחיך אותו, הנאמר בהשבת אבידה (באות נ"ב), גבי מוצא אבדה נתחייבנו לטרוח בשור אחינו או בשיו הנדחים להיות עמנו עד דרוש אחינו אותו, שנאמר (דברים כב, ב) והיה עמך עד דרוש אחיך אותו (ממנין תרי"ג).

[באות כ"ז מנה להשיב אבידה והטרחו בשמירתה היא מתנאי המצוה ולא מצות עשה בפני עצמה, ושמא יש לו טעם (זובה תודה)].

[עוד שם (באות נ"ג) עתה מה לעשות יקר וגדולה לבעליהם מקל-וחומר, וכן כתיב ועניים מרודים תביא בית עכ"ל הרב רבינו יונה (שער ג', אות ע"א, ענף מצוה)].

ובריש דברי רבינו יונה שם וזה לשונו: וטוב ונכון מאד להיות בכל עיר ועיר מתנדבים בעם מן המשכילים להיות נכונים ומזומנים לכל דבר הצלה בהיות איש או אשה מישראל שרויים בצער, **והנה נתחייבנו לטרוח בשור אחינו או שיו הנדחים להיות עמנו עד דרוש אחינו אותו, אתה מה וכו', עכ"ל.** ובזה יש כמה וכמה מצות מן התורה ומדברי קבלה, אלא דכוונתו דגם ענף מצוה של השבת אבדה איכא כאן. והיות ונלמד מקל וחומר, על כן הוי ענף מצוה דאורייתא, וכמו שכתבנו על דרך זה בפרק כ"ט (אות כ"ד) לענין הלאו דלא תוכל להתעלם, (ועיין מנחת חינוך ריש סימן רל"ז), (חרדים פרק טז).

צא וראה מה שכתבו גאוני הדור ללמוד דעוברים בזה בלאו דלא תעמוד על דם רעך מקל וחומר מהא דאיי בתורת כוהנים, מנין שאם נודע לו עדות ממון על חבירו שאינו רשאי לשתוק עליו כדי שלא יאבד ממונו, שנאמר לא תעמוד על דם רעך.

קטע מקול קורא פרק הלכה מגאוני וצדיקי הדור בתקופת "שומרי הדת" הפיצו גם הם קול-קורא, בחתימתם של גדולי התורה, בקריאה קדושה שלא לכרוע ברך לעדת החופשים. הצדיקים דרשו מעל במות בתי-הכנסיות ללחום את מלחמת הדת ולא להתפתות לאילי הכסף ולא ללכת אחר עצתם של המתבוללים שכל כוונתם ביטול התורה וקיום מצוותיה. בפתשגן הכתב אשר שלחו הרבנים הגאונים לכל ערי המדינה, מקום אשר יהודים שם נאמר:

סולו סולו פנו דרך, הרימו מכשול מדרך עמי, מקהלות עם ה' אשר באונגרן וזיבנבירגען, ה' יצווה שלומכם. התורה הקדושה ציוותה "לא תעמוד על דם רעך", **מזה למדנו לא תעמוד על דם רעך** "נאמר על כל דבר פשע אשר ממנו יסתעף נזק לחברנו מחויבים אנחנו להציל. ואם כך בקנינים המדומים, מה גם אם נראה הרשת פרושה לצוד נפשות יקרות,

להדיח עם ה', אלה מאמינים בני מאמינים, מתורת ה' צב- אות. חלקנו וירושנתו אשר קיבלנו אותה בברית ושבועה מאדון כל נוצר ומסרו אבותינו נפשם ונתנו גופם למהלומות. **אם החרש נחריש בעת הזאת מלהזהיר האנשים שלא ילכדו ברשת זו אשר נטמנה להם הלא דמם מידינו יבוקש חס ושלום, ויותר מזה כי נשים מעל בנפשנו שכולנו מושבעים אנחנו מהר סיני להקים חוקי ה' צב-אות (אדמור"י בעלז).**

והנה לפי מה שכתבנו נמצא דהיכא דיכול להציל נפש ישראל מחטוא הרי עובר בלאו דלא תוכל להתעלם, ועל עשה דוהשבות לו, ועל לא תעמוד על דם רעך, משום דלא גרע מהצלת גופו.

והנראה דעל לאו דלא תוכל להתעלם יש רק חיוב גופו לבד בלי הוצאת ממון, דומיא דאבידת גופו, ובאם יש גם חיוב להוציא ממון על עשה דהשבות לו יש מחלוקת האחרונים, יש הסוברים דכשם שמצות השבת אבדת ממון הוא בטורח בלבד בלא הוצאת ממון כך מצות השבת הגוף והצלתו אינו אלא בטורח בלבד דהיינו מכח מצות עשה דוהשבות לו, ולא קאי על הצלתו על ידי אחרים לשכור כדי שיצילו. ויש הסוברים שמאחר והתורה גילתה שחייב גם לשכור אחרים מכח לאו דלא תעמוד על דם רעך אם כן שוב גם העשה של והשבות לו חוזר גם על חיוב זה. אבל על כל פנים ההלכה היא שחייב להציל חברו בין בגופו ובין בממונו, היינו לשכור אחרים שיצילו, וכל מי שיכול לשכור אחרים להציל ולא הציל עובר על לאו זה של לא תעמוד על דם רעך, שמשמעות הכתוב הוא לא תעמוד על עצמך אלא חזור על כל הצדדים שלא יאבד דם ריעך, ובספר מרחשת (חלק א' סימן מ"ג), שמחוייב להוציא כל ממונו בשביל להציל חברו, עיי"ש. איך שלא יהיה, זה שחייב להציל את חברו בגופו אין חולק בדבר.

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש רה

אם חייב להציל את חבירו גם בממונו גם כן אין חולק בדבר מכח לאו דלא תעמוד על דם רעך.

ואם כנים אנו בדברינו שהצלת נפש מחטא כפי שבררנו הוא יותר גדול מהצלת גופו יהי נמצא לפי זה דמאחר והוא עובר בלאו דלא תעמוד על דם רעך שמכח זה לא רק שבגופו מחוייב ועומד להציל נפש מישראל, רק גם בממונו החיוב עליו להציל נפש מישראל מחטא, אם כן לפי זה צריך להבין כמה החובה עלינו להטריח בגופינו להצלת נפשות ישראל בדורינו מכליון רוחני.

א. עד כמה השיעור להטריח בדבר. ב. האם מחוייבים אנו להפסיק לימודי הכולל. ג. כמה שעות בשבוע צריך להפסיק כדי לעסוק בהצלה. ד. או שנאמר בכלל ותלמוד תורה כנגד כולם, ואין החובה מוטלת עליו כלל. ה. האם זה בכלל אי אפשר, באם יש חיוב לשכור אחרים בהוצאות ממון. ו. ואם כן מה שיעור הממון שחייבים להוציא על זה, מעשר, חומש, או שאין לזה שיעור בכלל. ז. כסוחר, פועל, ביזנעס-מאן כמה זמן יש להקדיש לזה, האם בכלל חייבים לבטל מפרנסה עבור מצוה זו. ח. עד כמה המדריגה בצדקה בזה?

בנידון שלפנינו כשהמדובר הוא להציל את כלל ישראל מכליון רוחני ונפשי הרי לגבי דין נתינת צדקה הוא הראשון במעלה וקודם לכל שאר הדברים שחייבים לתת צדקה עבורם ויותר חייבים בזה מכח דין פדיון שבויים.

דהנה בנתינת צדקה לפדיון שבויים כבד פסק המחבר בשולחן ערוך יורה דעה (סי' רנ"ב ס"א), "פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותם" עכ"ל. הרי דאם יש לך עניים לפרנסן או לכסותן בכסות דהיינו שאין להם מה לאכול ומה להלביש רעבים ומרודים מבלי כסות ושלמה ואין לפיהם לחם לאכול, ובאותה שעה עומדת לפניך מצות פדיון שבויים, הרי

כל חיובי צדקות נידחין מפני מצות פדיון שבויים, ואינך מחוייב להאכיל העני ולהלבישו וכדומה, כמו שכתב המחבר שם.

ויותר מזה שגם אם כבר גבו מעות לצדקה שהדין הוא שאין משנין מצדקה לצדקה, כתב המחבר להלכה "הילכך לכל דבר מצוה שגבו מעות בשבילו יכולים לשנותן לפדיון שבויים", עכ"ל. "ואפילו אם גבו לצורך בנין בית הכנסת, ואפילו אם קנו העצים והאבנים והקצום לצורך הבנין שאסור למוכרם בשביל מצוה אחרת פסק המחבר "שמותר למכרם לצורך פדיון שבויים", עיי"ש.

וזה הכל מטעם שכתב המחבר "ואין מצוה גדולה כפדיון שבויים", דהיינו שהיא גדולה מהכל, או כלשון הרמב"ם "ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים":

וזה לשון הרמב"ם (פרק ח' ממתנות עניים הלכה י') "פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותן, ואין לך מצוה גדולה כפדיון שבויים שהשבוי הוא בכלל הרעבים והצמאים והערומים ועומד בסכנת נפשות", עכ"ל.

וברדב"ז על הרמב"ם כתב: הכי איתא התם (ב"ב ח.) דקרי לה מצוה רבה, משום דכל הנך דכתיבי אשר למות למות ואשר לחרב לחרב וכו' כולהו איתנייהו בשבוי, ולפיכך מקדימין אותה על כל מצות הצדקה וכו' עיי"ש. נמצא שלגבי דין קדימה במצות נתינת צדקה אין לך דבר שהוא קודם לפדיון שבויים, ונתינת צדקה לפדיון שבויים יש דין קדימה לכל וצריך לשנות מצדקה אחרת לפדיון שבויים.

מי שמעלים עיניו מפדיון שבוי האם ידוע לך על מה הוא עובר

ראה מה שכתב הרמב"ם (פרק ח' ממתנות עניים הלכה י') וזה לשונו: "והמעלים עיניו מפדיונו הרי זה עובר על לא תאמץ את לבבך, ולא תקפוץ את ירך. ועל לא תעמוד על דם

רעך. וכו'. ובטל מצות פתוח תפתח את ידך לו, ומצות וחי אחיך עמך, ואהבת לרעך כמוך. והצל לקוחים למות והרבה דברים כאלו, ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים, עכ"ל. וכלשון הזה כתב המחבר שם בסעיף ב', עיי"ש.

כל ההלכות הפסוקות הנזכרות אמורות רק לענין הצלת האדם מישראל מסכנת הגוף החיוב בזה הוא כל כך רב, המצוה בזה היא כל כך גדולה, ועונו בהעלימו מזה הוא גדול מנשוא, הגם שאין לוקין על לאוין אלו מפני שאין בהם מעשה אבל הם חמורים מאד, ומאידיך גיסא השכר הוא לאין שיעור וערך כמו שכתב הרמב"ם (פרק א' מהלכות רוצח הלכה ט"ז) וזה לשונו: "אף על פי שאין לוקין על לאוין אלו מפני שאין בהם מעשה, חמורים הם שכל המאבד נפש אחת מישראל כאילו אבד כל העולם כולו. וכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים כל העולם כולו", עכ"ל.

אם כן הגע בעצמך מה לגבי פדיון שבויים שהיא הצלת הגוף מסכנה נאמר להלכה שנתנית צדקה כדי לפדותו היא קודמת לכל, אם כן מכל שכן וקל וחומר בנידון שלפנינו שאנו תובעים עליה דהיינו הצלת הנפשות והגופים השבויים שערר בעצמכם ואילו היתה באה לפנינו מצות הפדיון שבויים בגוף לבד היינו נותנים כל אשר לנו ולו רק כדי להציל ולפדות נפש אחת מישראל היינו קמים ורצים עושים ומעשים דופקים על פתחי נדיבים מקדישים זמן בגוף ובממון היינו דוחים כל עניינינו הפרטיים ועושים כל המאמצים ורק כדי לפדות נפש הישראלי האחת ולא היינו עומדים על דם רעך מפני מצות צדקה הראשונה במעלה איך אנחנו צריכים להיות ראשונים במעשה הצדקה כשמדובר בהצלת גופים ונפשות ממש של כלל ישראל כולו שבזה תלויה הצלת העם כולו קיום העם המשכו ועתידו. אנו האנשים האלו החיים בדור העגום הזה על הכלל כולו ועל כל יחיד ויחיד איך מוטלת החובה הגדולה בזה בין

בגוף ובין בממון ובכל אשר לו לקיים מצות פדיון שבויים בגוף ובנפש, שהוא הרבה יותר גדול מפדיון הגוף לבד כי גדול המחטיאו יותר מן ההורגו, אם כן הדברים קל וחומר מה להצילו מסכנת הגוף הרי הוא מצווה על לאו דלא תעמוד על דם ריעך, להצילו מחטא שהיא גם סכנת הנפש שהיא חמור מההורגו מכל שכן וכל שכן שעוברים על לאו דלא תעמוד על דם ריעך, ואם ביחיד להצילו מסכנת הגוף הדין כן, אם כן תאר לעצמך איך הדין בהצלת רבים ובנפש, והרי לפנינו ובמו עינינו אנו רואים מיליוני מיליוני יהודים מאחינו בני ישראל שבויים ואם כן הדברים קל וחומר דהרי אם על סכנת הגוף נאמר כל הנזכר לעיל אם כן ומכל שכן על סכנת איבוד הנפש בוודאי ובוודאי מחוייבים להציל בכל מה שניתן להציל, ולפי זה יש לומר דדרגת ומעלת צדקה בזה היא הראשונה במעלה וקודמת לכל.

האם שייך בזה גם כן ההלכה הפסוקה בשו"ע (שם ס"ג) וזה לשונו: כל רגע שמאחר לפדות השבויים היכא דאפשר להקדים הוי כאילו שופך דמים, עד כאן.

אם שייך התירוץ של ביטול תורה, בא וראה מה שהשיב המהרשד"ם למי שנשבע שלא יטפל בצרכי ציבור ויחיד מפני שמבטלו מלימודו, וזה לשונו: ואומר, כי ראיתי דברך טובים ונכוחים וכונתך רצויה, במה שנשבעת שלא להטפל בצורך הציבור לדבר באזני שרי ושופטי ארץ, כי אין ספק שזה סיבה למעט לימוד התורה כו', אבל מה נעשה כי המעשה קשה העלים עינך מהם והיו למאכולת אש, והתורה אמרה אל תעמוד על דם רעך, **ואסתר אמרה "איככה אוכל וראיתי באובדן מולדתי"**, **וכבר ידעת מה שאמרו רז"ל**, כתא מכמר כיון שאחד מישראל נתפס חס ושלום, אפילו על ענין ממון, בא לידי סכנה כי אין מרחמים, וכל שכן וקל וחומר אם הוא מדבר הנוגע לצבור מי הוא זה ואיזה הוא יכול להתאפק

לראות ברעתם חס ושלוש, ואם כן שבועה כזאת לא חלה והרי הוא נשבע לבטל את המצוה.

ומה שכבוד תורתו מתרעם ומתלונן מחוצפתא ומשובות לבבם, האמת כי היה להם להתאבק בעפר הדום

רגליך, ולשתות בצמא מי (דף לט) רחיצת רגליך, כפי מה ששמעתי טורחך ומשאך וריבך בעדם, האמנם הטוב טוב אתה ממשה רבנו עליו השלום, כמה טרח וכמה סבל בשביל ישראל, ועם כל זה והביטו אחרי משה, כדבריהם ז"ל. גם היו רוצים לרגום אותו באבנים, וזה השכר גדול הצפון לפרנסי ישראל להיות מטים שכמם לסבול. וראיה מה שכתב הטור חושן משפט סימן ח' וצריך הדיין שיסבול טורח הציבור ומשאם כמו שדרשו ויצום אל בני ישראל. ואם שגם הם מוזהרים שיחלוקו כבוד ביתר שאת כנזכר, מכל מקום על זה נאמר נחנו פשענו כו' עכ"ל, הרי מבואר מדברי מוהרשד"ם כי אפילו שמבזין אותו ונשבע ש"ח להסתלק מהם, עם כל זה כתב הרב ז"ל דאינו יכול דהוי נשבע לבטל את המצוה, ובהיות טוב בעיני אלקים ואדם כתב שיתירו שבועתו כמו שיעויין שם.

(תוכחת חיים פא)

שבועה כזו לא חלה מפני שהוי נשבע לבטל את המצוה של

"לא תעמוד על דם רעך" אם כן מכל שכן בנידון

דין לא שייך לומר ולהפטר בטענה של ביטול תורה שהרי נשבע ועומד הוא מהר סיני על לאו דלא תעמוד על דם רעך בכל רגע ורגע על כל יהודי ויהודי ואיך ובמה נפטור עצמינו ביום הדין.

האם לבטל מלימוד התורה ולהקדיש הזמן בכדי להציל נפשות בית ישראל שסרו מדרך השם

א. דרישה נמרצת מגדולי ישראל לבטל מלימודם ולהתייצב במלחמה נגד מהרסי הדת. ב. נסיון הכי הגדול לעובדי ה'

באמת. ג. אין שום תועלת לחדש חידושים ולהוציאם לאור אם כלל ישראל ינזרו אחרו.

קטע ממכתב שכתב הגאון רבי חיים סופר לרבי יוסף שאול ואלו דבריו:

אלקים יענה את שלום הרב הגאון המפורסם הצדיק נזר ישראל הרב ר' יוסף שאול נ"י אב"ד דק"ק לעמבערג יע"א.

אחר דרישת שלום הדרת גאונו נרו יאיר, **יש לי דבר לדבר בעבור כבוד ד' וכבוד תורתו הקדושה ויראתו הטהורה אשר אין לחשות עוד, פן ואולי חס ושלום יעבור הזמן.**

הדרת גאונו נרו יאיר יודע מכל אשר עבר על מדינת אונגארן, כי עבדי ד' לחמו מלחמות ד' שבע שנים רצופות, משנת תרכ"ה אשר היינו אז לפני הקיר"ה היתה המלחמה נגלה וגם שנתים עברו טרם הגיע הדבר. ובזכות התורה ומסירות הנפש עשה ד' נפלאות תודה להשם יתברך, אבל צדיקים אין להם מנוחה בעולם הזה בעבור עולם הבא, מעשה אבות סימן לבנים אמרו חכמינו זכרונם לברכה, ודי צדיקים יבחן לדעת היד ד' בקרבם, כי בוודאי כל איש אשר נפקחו עיניו בתורה הקדושה אז מנוחת הנפש ללמוד וללמוד ולהורות בעיניו מעין עולם הבא, כל הנשמה תהלל לד', ובמה מנסה ד' עבדיו אם יקיימו, עת לעשות לה' הפרו תורתך. אם פירו תורה בשביל לעשות לד' לבטל מלמודם ולחרהר ריב עם המורדים והפושעים והכופרים שלוחי היצר הרע, כמעט אין נסיון גדול לפני עבדי ד' מזה...

וכאשר הצעתי הדברים לפני גאוני הדור ושאלתי את פיהם, הכי יאמינו שדי יסלח לכל גאוני וצדיקי עולם אשר יש בידם למחות ולהזהיר את העם מדוע ישבו וידמו, הכי כה עשו אבותינו מעולם בזמן התנ"ך או בימי

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש ריא

התנאים או בימי ראשונים, הכי לא יצאו שרי צבאות בראש העם בכל דור, מה עשה הרשב"א ומה עשה הרמב"ם וכדומה לאלה, הלא אמרו חכמינו זכרונם לברכה, מי שיש בידו למחות בעירו או במדינתו או בכל העולם כמבואר בתנחומא פרשת משפטים, ורצה לומר פן חלילה יבקש ד' צאן קדושים מיד רועי ישראל אשר החרישו ולא מיחו וביקשתי עמדו נא להרעיש העולם נגד רשעי ארץ וכדומה, ושאלתי הכי עת עתה ללמוד, הלא בא עת להציל מפי אר"י שה פזורה ישראל וכדומה...

ידע הדרת גאונו נרו יאיר, הגם שנודע בכל העולם כי כל ימיו ורגעיו קדושים לשמים לתורה ועבודה, בכל זאת עת לעשות לד' למי יורה דעה למי יבין שמועה, מה בצע להוציא לאור ספרים אם חס ושלום הכלל ישראל ינזר אחור מד', יקבל הדרת גאונו נרו יאיר שכר זכות כל ישראל אם לא ילמד איזה שבועות ויכתב לכל גדולי פולין וגם לגאוני אונגארן שהוא יבקש להיות בראש לבוא אל החתום עם כל קדושים עמו מכל מדינת המלך להרעיש פני תבל...

הבוחן לבבות וידע מחשבות, הוא יודע כי בהגיגי תבער אש אם אזכור בחורבן הגדול ועל כן דברתי בלשוני והנני וגם שאר רבנים יראים מוכנים להיות משרתים לעבדי ד' ולהיות נטפלים לעושי מצוה גדולה הזאת. דברי הכותב לכבוד ד' ולכבוד התורה, **הניתנת בהר סיני באש בבטחון**, שכל הרשעים יהיו כקש אשר שלהבת הקודש תאכלם ויתמו חטאים ובית צדיקים יעמוד הדורש שלום תורתו.

הק' חיים סופר חונה פה מונקאטש.

(מספר אדמור"י בעלז חלק ב')

בואו ונראה איך ומה פעל רבי חייא בדורו למען זיכוי הרבים להעמיד לימוד התורה על תילה שלא תשתכח תורה מישראל.

במסכת בבא מציעא דף פה: **כמה גדולים מעשי חייא** - מעשה ברבי חנינא ור' חייא אם אירע עת שהיו מתקוטטים יחד. אמר ר' חנינא לר' חייא עמדי אתה מתקוטט. כי אם חס ושלום התורה נשכחת מישראל אני מחזירה מתוך פלפולי. אמר ר' חייא לר' חנינא עמדי אתה מתקוטט שעשיתי לתורה שלא תשתכח מישראל. וזה מה שעשיתי. כי הלכתי וזרעתי זרעוני פשתן וקולע אני מהם רשתות ומכמורות ואני צד צביים ומאכיל אני את בשרם ליתומים. ומתקן אני בעורותיהם קלפים וכותב אני חמשה חומשי תורה ואני עולה מעיר לעיר שאין שם מלמדי תינוקות. ולומד אני עם חמשה תינוקות בחמשה חומשי תורה לכל אחד ואחד ספרו. ולומד אני לששה סדרי משנה. ואמרתי להם בעת הזאת שלא אהיי בכאן אצלכם וקודם שאבוא בחזרה אליכם למדו זה עם זה מקראו ולמדו זה לזה את סדרו. ועשיתי לתורה שלא תשתכח מישראל. וזה שאמר רבי גדולים מעשה חייא. אמר לו בנו ר"ש אפילו ממך הוא גדול. אמר לו כן הוא. אמר ר' ישמעאל ברי' יוסי לרבו וכי מעשיו גדולים יותר מהמעשים שעשה אבי. אמר לו חס ושלום לא תאמר כזאת בישראל שהוא גדול מאביך.

רבי חייא לא דאג לשלימות נפשו, הפקיר את עצמו למען הכלל ועסק בכל הקשור לשלימות הזולת והנצחת התורה מהפרט הכי קטן, לא הסתכל על כבודו ועל מצבו הפרטי והאישי והתמסר כל כולו למען הזולת ולימדם תורה עד שאמר עליו רבינו הקדוש **כמה גדולים מעשה חייא, כה היו מעשיהם הגדולים של האמוראים למען הכלל.**

כמו כן נמצינו למדים מרבי חייא שכדי להנציח התורה שלא תשתכח מישראל ראה צורך בכתיבת ספרים בעצמו שיהיי במה ללמוד, כי בלי ספרים ללמוד בהם אי אפשר ללמדם. כן היא מטרתנו בזה להדפיס מיליוני ספרים בעניני יסודות היהדות ולהפיצם על פני תבל כולה למען יגיעו לכל

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש ריג

בית יהודי בעולם שיקרא וילמד בהם ויקבל קצת מושג בעניני שכר ועונש תוכחה ומחאה וערבות ומה נקרא יהודי כשר, ובלי שמירת יסודי התורה ומצותיה כמו שבת כשרות תפילין מזוזה טהרת המשפחה אי אפשר להיות יהודי, וזוהי בעצם עבודתינו בזיכוי הרבים.

וכה הם דברי הפלא יועץ ומה טוב ומה נעים לכתוב בספר **קיצורי דינים ודברי מוסר והנהגות ישרות, וללועזים בלע"ז, שהרי הוא כדורש בפני אלפי רבבות ישראל, ואולי באיזה דור מן הדורות לאיזה איש ישראלי יעשו דבריו פירות ויהיה מזכה אותו.** וידוע כמה הפליגו בזהר הקדוש (שמות דף קכח:) בעצם שכר ומה נעשה יקר וגדולה למאן דמזכי לחיביא הפלא ופלא.

שַׁעַר יִרְאַת שָׁמַיִם וִירְאַת חַטָּא

אין לאדם לירא משום דבר רק מפני ה' בורא כל העולמים, וממילא כשהאדם ירא מה' אינו מתירא משום דבר המפחיד.

דהנה ידוע מכל ספרי קודש שאין לאדם לירא משום דבר רק מפני ה' בורא כל העולמים, וממילא כשהאדם ירא מה' אינו מתירא משום דבר המפחיד, כי כל מיני יראות הנמצאים בעולם המה כדי לעורר עצמו ליראת ה' הרוממות, וממילא כשיש לאדם יראת רוממות מה' יתברך אינו מפחד משום דבר בעולם, כי אי אפשר לשום דבר המפחיד לשלוט באדם הירא מה' יתברך, וגם זאת ידוע שמי שיש לו תמיד מורא שמים עליו, ממשיך על עצמו קדושת אלהותו יתברך,

ריד שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש

ובא לדבקות גדול בה' יתברך שכמעט בטל מן המציאות ואינו רואה ואינו שומע שום דבר מפחיד בעולם, **כי הוא דבוק באין**, דהיינו **באין סוף ברוך הוא הנקרא בזוהר הקדוש מדת אין**, ומשם ממשיך קדושה גדולה, והיינו **"מאין יבוא עזרי"**.

(מאור ושמש, בשלח עמוד קפ"ז)

ב' אופני יראת ה' הם, אחת היא יראת העונש, הב' היא יראת הרוממות

עוד תתפרש בי"ת של בראשית על דרך אמרם זכרונם לברכה (הקדמת תקוני זוהר ה') כי ב' אופני יראת ה' הם, האחת היא יראת העונש, והב' היא יראת הרוממות, וזו יראה פנימית ומעלה מהא', והוא שרמוז באות בי"ת ראשית, כי ב' יראות הכין ה' לקיום העולם, ורמז אופן שניהם, הא' רמזה בתיבת אלקים, כי היא יראת הדין בקומו למשפט, והב' רמזה באמרו את השמים ואת הארץ, והוא על דרך אמרו "כי אראה שמיד" וגו', ואמרו זכרונם לברכה (זוהר בראשית א') **כי יראת הרוממות תכנס בלב משכיל בהביטו בהתבוננות במעשה שמים וארץ, מה גדלו מעשי ה', תתלהב הנפש ויירא מגדולתו יתברך שמו.**

(אור החיים בראשית א, ז)

דע לפני מי אתה עומד

הנה עיקר היראה היא יראת הרוממות, שצריך האדם לחשוב בעודו מתפלל או עושה מצוה כי לפני מלך מלכי המלכים הוא מתפלל או עושה המעשה ההוא, והוא מה שהזהיר התנא (ברכות כח, ב): וכשאתה מתפלל דע לפני מי אתה מתפלל.

(מסלת ישרים פרק י"ט)

יהא אדם ערום ביראה לחדש המצאות, לעשות נחת רוח ליוצרו

לעולם יהא אדם ערום ביראה לדעת ולהתבונן דבר מתוך דבר ולחדש המצאות ולעשות נחת רוח ליוצרו בכל הדרכים שאפשר להראות, היות מכירים גודל רוממותו עלינו, אשר על כן, כל מה שיתייחס לו יהיה נכבד עלינו כבוד גדול, וכיון שהוא יתברך בטובו הגדול עם כל שפלותנו רצה בענותו לחלק לנו כבוד, ולמסור לנו דברי קדושתו, לפחות בכל כוחנו נכבדם, ונראה היקר אשר להם אצלנו, ונראה שזאת היא היראה האמתית שהיא יראת הרוממות שזכרנו, שבה תלוי הכבוד המתקרב אל חבוב האהבה.

(מסלת ישרים פרק י"ט)

שער עבודת ה'

חשובה לה' העבודה המועטת שלנו כאילי נביות, שהיו בזמן בית המקדש

ואם תאמר כיון שנסתם השפע בכלל, אם כן מה יתן ומה יוסיף העוסק בתורה ובמעשים טובים או אם יפגום, חס וחלילה? ויש לומר, כל העושה מצוה בעת הזאת הוא עושה סמך אל השכינה, ומושך לה שפע קצת כמו זעה בעלמא, ועל זה יש לו שכר טוב בעמלו, ועל זה נאמר (ישעיה ס"ו): "שישו איתה משוש...כי הוא עושה לה סמך, ואדרבה שכרו גדול יותר, והעד על זה: בת מלך בהיותה יושבת בהיכל אביה המלך ואחד מעבדיה יעשה לה איזו עבודה, ודאי תשלם לו שכר, אבל לא שכר כל כך כמו, שאם תהיה חוץ להיכל המלך בדוחק ובגלות, ואם העבד יתן לה אז אפילו דבר קל כמו עשב לח

להבריא נפשה, הוא חשוב בעיניה מכל אילי נביות אשר היו בשעת הממשלה ..

כי העבודה המועטת בזמן הזה היא יותר חשובה מכל אילי נביות, שהיו בזמן שהיה בית המקדש קיים, וכן על דרך זה הוא הפגם, חס וחלילה. מי שפוגם עכשיו בשעת גלות המר הזה, שגורם שגם מעוט השפע נחסר, ואז כביכול בכעס ודין והקלה מן הסבות, חס וחלילה, על ידי זה תתהפך לדין חזק ותקיף, וזה טעם הצרות התכופות זו לזו בגלות המר הזה, מה שלא היה כן בכל שאר הגלויות.

(חסד לאברהם)

בבחינת הרגליים המעמידים הגוף נחשבים הנשמות של הדור האחרון ועיקר העבודה להתחזק באמונה

עכשיו בדורות האחרונים העיקר הוא, שיתחזקו בני ישראל באמונה ביותר... כן הנשמות של הדור האחרון הזה, עקבתא דמשיחא. הנשמות הם בבחינת עקבים... וגם יאמין ואל יפול לב האדם לומר, הנה הנשמות שבדורות האלו הם ממקום נמוך ומוחות וליבות נמוכין, ומה ערך יש למעשי המצוות? רק יאמין, שאפילו דבור קטן של יהודי עושה רושם למעלה, כי באמת כמו שהרגליים צריכות לראש, כן הראש צריך לרגליים, כי הם מעמידים את כל הגוף, שכל הגוף נשען עליהם.

(עיריין קדישין להרב הקדוש מרוז"ן זיע"א)

שמחה עצומה יגרום כל דבר מועט שעושים למען ה' יתברך שמו

כי אמנם כן נכון לכל אדם להבין ולדעת, כי בחשכות הגלות האחרון כיום הזה, הנה יקר מאוד לפני השם יתברך, ומקובל לפניו כל בחינת התעוררות לעבודות, לתורה ולתפילה, אפילו שאינו כראוי ובכונה הגדולה כמו בדורות הראשונים,

בכל זאת המעט מהעבדות הוא חשוב לפני הקדוש ברוך הוא כמו הרבה בימים שלפנינו, יען כי בעוונותינו הרבים גברה החשכות ועול הגלות וכשל כח הסבל מרוב הצרות וטרדות הזמן, והסטרא אחרא רודף כל היום באין מנוס. הנה לכך מעט ההערה לקדושה פועלת יותר ויותר, כי הזמן גורם החושך... אשר על כן ראוי לכל איש לקום בכל עוז ולהתעורר ביראת ה' בעת הזאת אשר כביכול המלך עומד ומצפה ופתח השער לדופקי בתשובה לקבלו באהבה... אף אם תבקש רק בקשה קטנה בלב "את ה' אלוקיך" בכל זאת אחר כך "ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך". הנה מציאה היא דבר חדש אשר לא חשב עליו... "והיה עקב" - בעקבות דמשיחא, אם תשמעון את המשפטים האלה, תהיה שמחה גדולה לפני השם יתברך ברוך הוא, גם בבחינת שמיעה הקטנה שלכם.

(תפארת שלמה על התורה)

צְדִיק אֱמֶת

הצדיק האמיתי הוא זה שמתרחק מן השקר עד הקצה האחרון

כתב בספר "אור הנר": "שומר נפשות חסידיו מיד רשעים יצילם" - פירוש קדוש אחד. דהנה מי שנוסע לאיזה צדיק הוא צריך לתהות על קנקנו בשבע חקירות ובשבע בדיקות אם הוא צדיק אמת, ובפרט בעקבתא דמשיחא, אשר כבר נבא הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, בעת שהלך עם תלמידיו בדרך, והיה שם הרבה אילנות אשר היו ממולאים בעלין הרבה אשר לא יוכל לספר, והכה הבעל שם טוב הקדוש זי"ע את ראשו באילנות, שאלו לו תלמידיו: מדוע הנך עושה כן? והשיב הקדוש: תדעו שבעקבתא דמשיחא יהיו אנשים שמכנים את עצמם בשם "רבי" ויהיו מרמאים ומטעים את הבריות הרבה

כמו אלו העלין. זקני הרבי ירחמיאל הקדוש זי"ע גט כן אמר על זה אופן והסימן בזה הוא, אם אחר בדיקה יתודע לך שהוא נזהר משקר עד קצה אחרון, אזי תדע שהוא צדיק, ובאם תשמע ממנו איזה דבור שקר, אזי, למען ה', הרחק את עצמך מעל גבולו כי הוא מצד הסטרא אחרא "וצא טמא" - תאמר לו - ואל תשמע אליו כלל, כי אין לו חלק באלוקי ישראל, ואף אם יראה לך אותות ומופתים אל תאבה לו (ועיין באילנא דחיי פרשת תזריע ובמטעמי יצחק שם), והנה האדם צריך להפיל תפילה ותחינה לפני השם יתברך, שלא יבלה ימיו לריק, חס וחלילה, אצל צדיק, שאיננו מסטרא דקדושה, ואזי השם יתברך מצילו מכל דבר רע, וזה שאמר הכתוב: "שומר נפשות חסידיו מיד רשעים" - אותם הרבנים שהם רשעים. כי כל מי שאינו נפירוש משקר לגמרי, הוא רשע. רוצה לומר, והשם ישמור את חסידיו שלא יבואו לרמאי כזה, רק שיזכו אל צדיק האמת.

ניסיון הערב רב לפני הגאולה

מנהיגים מהערב רב ישלטו חמישה במינם [סימנס נגי"ע ר"ע]
ויבנו בתי כנסיות, רק כדי להתגבר בכך על העם

מובא בזוהר בראשית: וחמש מינין אנון בערב רב ואנון [סימן נגי"ע ר"ע] נפילים גבורים ענקים רפאים עמלקים... ומאלין שאשתארו מנהון בגלותא רביעאה, אנון רישין בקיומא סגי ואנון קיימין על ישראל כלי חמס, ועלייהו אתמר (שם ו'): "כי מלאה הארץ חמס מפניהם..."

"גבורים" מינא תליתאה עלייהו אתמר: "המה הגבורים... אנשי השם", ואנון מסטרא דאלין דאתמר בהון (בראשית י"א): "הבה נבנה לנו עיר ונעשה לנו שם", ובנין בתי כנסיות ומדרשות ושוין בהון ספר תורה ועטרה על רישוי ולא

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש ריט

לשמא דייה אלא למעבד לון שם, הדא הוא דכתיב: "ונעשה לנו שם", ובסטרא אחרא מתגברין על ישראל דאנון כעפרא דארעא וגזלין לון...

פירוש הזוהר: המתמנה על הצבור ומנהיגם ברחמים, בידוע שנשמתו מכנסת ישראל, אבל המתמנה בכלי חמס, נשמתו משורש נחש. הבונים מוסדות תורה לקנות להם שם ולהתגבר בזה על העם, למשול עליהם ביד חזקה, המה ה"גבורים" מהערב רב.

"... וזה להם האות כי כל המתמנה על הצבור ומנהיגם ברחמים ונותן נפשו עליהם, בידוע, שנשמתו מכנסת ישראל, כי מרחמם ינהגם. אמנם המתמנים על ישראל בכלי חמס, נפשותיהם באה משורש נחש... כי לא יבנו הם בתי כנסיות ובתי מדרשות רק להיות חרב בידם לעשות חפצם ורצונם להתגבר על העם..."

(כתם פז) מהגאון המקובל האלוקי עיר וקדוש כמורנו הרבי רבי שמעון לביא זצוק"ל בעל מחבר זמר "בר יוחאי" בדף פ"ה)

באותה עת, שהערב רב ישלטו על ישראל, יהיה כאילו עבדין שולטים בהקדוש ברוך הוא, חס וחלילה

בזוהר "רעיא מהימנא": כד ערב רב אנון מעורבין בישראל, מה כתיב (איכה א') "היו צריה לראש...!" בזמנא דערב רב אנון ראשים על ישראל, כביכול, כאילו נסטרא אחרא עבדין שולטני דקודשא בריך היא] עבדין שולטים בהקדוש ברוך הוא.

**הערב רב שאור שבעסה שמעכבים
הגאולה יותר מן אומות העולם**

ב"רעיא מהימנא": ובגין דערב רב אנון שאור שבעסה ואנון

אומין דעלמא דמיין למוץ, יתיר מעכבין בגלותא ערב רב לישראל מאומין עכו"ם, כמה דאוקמוה רבנן, מי מעכב? שאור שבעסה מעכב. דאנון דבקין בישראל כשאור בעסה, אבל אומין עכו"ם לאו אנון אלא (תהילים א') "כמוץ אשר תדפנו רוח".

הערב רב אוהבי בצע ועזי פנים ככלבים ועושים הכל לטובת עצמם

ב"תקוני זוהרר': "ויפן כה וכה וירא כי אין איש", אלא איש לדרכו פנו, בעסקין דילהון, באורחין דילהון, איש לבצעו מקצהו, בבצעה דהאי עלמא, לירתא האי עלמא, ולא אנון מסטרא דאלין דאתמר בהון (שמות י"ח) "אנשי חיל יראי אלוקים אנשי אמת שונאי בצע", אלא כולהו צוחין בצלותין ביומא דכפורי ככלבים: הב, הב לנא מזונא וסליחה וכפרה וחי, כתבינו לחיים, ואנון עזי נפש ככלבים דאנון אומין דעלמא דצוחי לגביה, ולית לון בשת אנפין, דלא אית מאן דקרא ליה בתיובתא דיתחזור שכינתיה לקודשא בריך היא, דאיהי מרחקא מיניה למהדר לגביה, ואדמיין לכלבים דאתמר בהון (תהילים ק"ו): "ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם", ואנון ערב רב. דכל חסד דעבדין - לגרמייהו עבדין.

"היו צריה לראש" - אלו הערב רב

כתוב ב"תקוני הזוהרר': וי לישראל כד אתבלעו בערב רב... וערב רב אתמר בהון (איכה א'): "היו צריה לראש...", "צריה" - ודאי אנון ערב רב. עליהו אתמר (ישעיה א'): "שריף סוררים וחברי גנבים כולו אוהב שוחד..."

חמישה מיני ערב רב הם

כתב הגאון רבינו אליהו מוילנא בספרו "אבן שלמה": אבל עדיין לא ברור גמור, עד שיבררו מן הערב רב... והם דבוקים מאוד בישראל וישראל לומדים ממעשיהם... והם

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש רכא

העשירים עליזי גאוותך... ואין בן דוד בא, עד שיכלו גסי הרוח מישראל... כן אי אפשר להפריד הערב רב, רק על ידי קשי הגלות...

ושם יתבררו כל רשעי ישראל בשלושת ימי אפלה. [שם יסבלו צרות גדולות, שיאכלו מלוחים ושאר צרות...]. והם גורמים כל בטול תורה ואריכת הגלות... ו"נפילים" הם הרודפים אחר התאוה... "גבורים" הם אנשי השם, שבונים בתי כנסיות ומתנדבין תכשיטין לספרי תורה לעשות להם שם. "עמלקים" הם ראשי ישראל בגלות כלי חמס וגוזלים לעניי ישראל, ועליהם נאמר: "היו צריה לראש...". "רפאים" הם שמתרפים לעשות גמילות חסדים וצדקה עם בעלי תורה. "ענקים" הם המזלזלין בתלמידי חכמים...

עוד הסבר: "עמלקים" - רישין דבני ישראל בגלותא, וגוזלין לעניי ישראל... ו"הנפילים", "גבורים" (בראשית ו' ד') הן "אנשי השם", דכל עובדיהון בשביל לעשות שם. "רפאים" (שם) - הם שאינם רוצים לעשות גמילות חסדים וצדקה עם בעלי תורה. "ענקים" (שם) - המזלזלים בתלמידי חכמים.

(תקוני זוהר צ"ז ע"ב, ד"ה עמלקים)

וכל עזי פנים ורשעים שבדור הם מגלגול נשמתם של הערב רב ובני קין, וכל הגלות והצרות וחורבן בית המקדש הכל על ידי מה שקבל משה לערב רב... ונקראים "ערב רב", מפני שהם ראשי העם בגלות ולכן נקראים "רב"...

נאמר: "וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה" - הם הערב רב שהם ראשי העם. "ואת לאה וילדיה אחרונים" - הם עם הארץ הטובים, שהם כפופים תחת הערב רב, "ואת רחל ואת יוסף אחרונים" - הם התלמידי חכמים, שהם שפלים מכולם.

(לקוטים מהגאון רבי אליהו מוילנא ז"ע)

רכב שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש

הערב רב ראשים בגלות והוא בעיני הערב רב דהן ראשים בגלותא...

(תקוני זוהר קי"א ע"א, ד"ה וחכמת המסכן, ועיין זהר משפטים קי"ד ע"א)

הערב רב קופצים להורות למרות שלא הוסמכו לכך

והן ערב רב, שרוצין להיות להם שם רב וגדול והם קופצים להורות, אף על פי שלא הגיעו להוראה.

(י"היל אור" בראשית כ"י ע"ב, ד"ה ומשה בגינייהו).

כל הצרות והגלות על ידי הערב רב

כל הגלות וחורבן בית המקדש וכל הצרות, הכל על ידי קבול משה רבינו עליו השלום לערב רב, וכל עזי פנים ורשעים שבדור הן מנהוון, רוצה לומר מנשמתין דילהון, שהן גלגול דילהון וזה שנאמר בגמרא (ביצה ל"ב): "הני מערב רב קאתי".

(תקוני זוהר צ"ז ע"א ד"ה ועלייהו)

חמישה מיני ערב רב הם – הסבר נוסף

עוד כותב הגאון הקדוש מוילנא זי"ע: ישנם חמישה מיני ערב רב והם:

- א.** בעלי מחלוקת ובעלי לשון הרע.
- ב.** הרודפים אחר התאוה כמו זנות וכדומה.
- ג.** הרמאים שמראים עצמם כצדיקים ואין ליבם שלם.
- ד.** הרודפים אחר הכבוד ובונים חרבות לעשות להם שם.
- ה.** הרודפים אחר הממון, והמחלוקת תחילה, כי המחלוקת כנגד כולם.

והם נקראים "עמלקים" ואין בן דוד בא, עד שיעברו מן העולם, ועליהם נאמר (דברים כ"ה י"ט) "**תמחה את זכר עמלק**" כמבואר בזוהר.

(אדרת אליהו, פרשת דברים)

גמר הברור - להפריד הטוב מן הרע

כתב בעל ה"בני יששכר": גזרו אומר בזוהר בראשית, אשר גם כל העומדים כלי חמס על ישראל בדרין בתראין כתות הערב רב אשר בקרבינו הם יושבים... והנה ידיד הקורא כאשר תראה בדורות הללו [עקבתא דמשיחא] אשר בעוונותינו הרבים... וגם אותן דקיימין כלי חמס על ישראל לפשוט את עורם מעליהם בעצות רעות, בחוקים לא טובים... הנה תצפה לרגלי משיחא, דהנה זה גמר הברור - להפריד הטוב מן הרע.

נוכל להנצל מממשלת הערב רב רק על ידי עזות נגד עזותם

מובא בספר לקוטי מוהר"ן, כי יש רועים של הסטרא אחרא, והם גם כן מפורסמי הדור, וכופין אנשים לתחות שיעבודייהו, ועיקר מלכותם היא על ידי עזות, כי עזות מלכותא בלא תגא... והם ככלבים בעזותם... והם פני הדור כפני הכלב... ועל כן כדי להנצל מהם תחת ממשלתם אי אפשר רק על ידי עזות לעמוד נגד עזותם...

עתה רוב הדור מהערב רב

בשער הפסוקים להאר"י זכרונו לברכה... כתב באמצע דבריו: "ועתה רוב הדור מהם", והרי שכתב כן גם על דורם של האר"י והרבי חיים ויטאל זלה"ה... ומה נאמר ומה נדבר בדור השפל הזה, שבדורות הקודמים היו רובא דרובא מישראל שומרי תורה ומצוות?... אמנם בדור הזה, בעוונותינו הרבים, שמעוטא דמעוטא בתכלית המעוט, אולי לא נשאר אף אחוז אחד ממספר בני ישראל, שיהיו שומרי תורה ומצוות, ואף בין אלה המעטים השומרים תורה ומצוות כהרגלם, אף בהם זעירין אנון שמאמינים בכל הי"ג עיקרים כראוי, וכתות הערב רב מתרבים והולכים... והערב רב שבדורנו אין להם זמיון להערב רב שבדורות הקודמים, כי המה בתכלית

הגריעות מירידה התחתונה הבאה טרם ביאת המשיח, ומצב דור כזה משפיע גם על המנהיגים הכשרים...

(ויוא"מ)

על אף הדברים הטובים שבערב רב חייבים למאוס בהם

עיקר החסרונות באים, ממה שעושים לנו הערב רב. כמה שנאמר בזוהר הקדוש: דמעיקין לישראל יותר מאומות העולם, והעיקר לחזק עצמו באמונה מאוד, כי ישראל ממצרים נגאלו רק בזכות האמונה, וכן גאולה העתידה, וצריך חזוק באמונה, מחמת שרואים דרך רשעים צלחה... כי גם אם רואים בהם (היינו, הערב רב) דברים טובים כמו תורה ומנהג ודרך ארץ, ובפרט כי מדת שלום היא יסוד לכל, והיא מדה טובה מאוד, אף על פי כן - כמו שהחולה מוכרח להפליט ממנו דמים, והדם הוא הנפש, אשר יש בהם אף קצת תערובות, כמו כן בעקבתא דמשיחא מוכרחים למאוס בכל תהלוכות הנ"ל גם אם יש בזה דברים מועילים כי הוא זמן הברור, וזוהי הבחירה והנסיון בימים האלו...

(דברי שמחה לרבינו שמחה ישכר בער הלברשטאם)

הרבנים יהיו כ"י אק מאק" – שומשומין, ועל ידם תהא האמת נאבדת והצרות באות

כתב הרב הקדוש מקאמארנא "היכל הברכה": בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגי, והיוקר יאמיר, אני אמלוך. מרן הקדוש קודש קדשים, רוח אפינו משיח ה': רבי ישראל בעל שם טוב בעת תפלת מנחה פעם אחת הכה על ראשו ומרט שערו, ואמר אחר כך, שראה ברוח קודשו, שקרוב לימי המשיח, יהיו "רביעס יאק מאק", ועל ידי זה נאבדה האמונה והקץ מתארך, וכמעט רוב צרות ורעות של ישראל בא מן זה השתררות ובטול תורה ותפילה ודרכים עקומות עקושות להיות לו דרך מעוקם ומעוקש דרכיו להתפלל שחרית ארבע שעות אחר חצות ומנחה שלוש שעות בלילה. אשרי המדבק

שכר פרשת שלח - פרק ל"ו ועונש רכה

עצמו לצדיק אמת, אשר ראשו בשמי השמים העליונים בהארות אור אין סוף.

בשביל הבחירה החופשית – יש מנגד לכל צדיק אדם המחטיא את הרבים

בספר "תולדות יעקב יוסף" כתוב: ולהבין הענין נראה לי, כי שמעתי ממורי בפרשה "על מה שווא בראתי" (תהילים פ"ט), שהיא טענת היצר הרע, והיא התשובה לכל בני אדם, כי בעת רדת נשמה קדושה מלמעלה לגוף האדם, נתעורר הקטרוג מלמעלה מסמאל לומר מעתה לא יוכל לפעול פעולתו להסטיין ולפתות, מאחר שזה יחזיר העולם למוטב, ואם כן למה נברא לריק? עד שנותנים לו נגד זה האיש בלע תלמיד חכם שידין יהודאין, שנברא גם כן אשר יתלוצץ מזה איש השלם, ומי שירצה ידבק בזה או בזה, והבחירה חופשית.

אמר מרן אלוקי רבי ישראל בעל שם טוב טענת היצר סמאל, כשיורדת נשמה קדושה וגבוהה לעולם הזה "על מה שווא בראתי"? והרי זה יחזיר כל העולם למוטב באמונה גודלה לתורה ולתפילה, והרי אני מלאך רוחני אינו נראה, והוא היה בגוף מדריך בני אדם לדרך טוב ביראה ואהבה, ומי פתי ישמע לי. והיתה התשובה: כל בני אדם! כי לכל צדיק אמת יש נגדו המנגדו, אין בו ממש לא יראה ולא אהבה, אלא משתרר על הבריות. מראה עצמו צדיק. מושך בני אדם להפסק ולחכמות זרות ולדברים שונים, ויש לו תקיפות גדולה, ומעתה הבחירה החופשית, וזהו "כל בני אדם", הכל יהיה בבני אדם לענה וראש.

(זהר חי בראשית ד' שכ"ט ע"ד)

כמו שאמר מרן רבי ישראל בעל שם טוב: "על מה שווא בראתי" כי צדיק אמת - באהבתו ובחיות שלו יעלה את כל העולם לקדושה, ועל זה היתה התשובה "כל בני אדם", שכן תהיה דוגמא שלו, שמתלבש בו סמאל הרשע ועושה אותו

רבי ורב גדול הדור, ומעתה נשארתי הבחירה, כי לרשעים, הערב רב - ראש שהוא כמותם, עץ יבש אין בו לחלוחית טוב, הכל שקר וכזב, וכן מנהיג אנשיו יסוד עזר כנגדו שבאמת התנגדות הוא עזר גדול לעבודת ה' יתברך... עיין שם באריכות.
(זוהר חי' ד' כ"ח ע"א דפי הספר קי"ב ע"ג)

שַׁעַר הַגְּאוּלָּה

שנה שמלך המשיח נגלה בו, כל מלכי האומות העולם מתגרות זה בזה

אמר רבי יצחק - שנה שמלך המשיח נגלה בו, כל מלכי האומות העולם מתגרות זה בזה; מלך פרס מתגרה במלך ערביא, והולך מלך ערביא לאדום ליטול עצה מהם וחוזר מלך פרס והחריב את כל העולם כולו וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם, ויאחוז אותם צירים כצירי לידה, וישראל מתרעשים ומתבהלים ואומרים: להיכן נלך ולהיכן נבוא? ואומר להם: בני, אל תתיראו! הגיע זמן גאולתכם, ולא כגאולה הראשונה כך גאולה אחרונה, כי גאולה ראשונה היה לכם צער ושעבוד מלכויות אחריה, אבל גאולה אחרונה אין לכם צער ושעבוד מלכויות אחריה, עד כאן לשונו, ורבותינו זכרונם לברכה, הודיעו לנו כל זאת, כדי שכשיגיעו הימים האיומים הללו, לא נרעש ולא נפחד חס ושלום, כי כבר נבאו על זה כל הצדיקים וקדושים הקודמים, הם ראו הצרות הגדולות והנוראות שיעברו ישראל הקדושים קודם התגלות האור הגדול והנורא כי לעת ערב יהיה אור.

(פסיקתא רבתי פרשה ל"ז סימן ב')

בעזרת השם יתברך

פרשת קרח - פרק ל"ז

שער הגלגולים

ר' אלעזר בן עזריה ואשתו מגולגלים מנשמת קרח ואשתו

אינתא בשבת (דף נד עמוד ב') **פרתו של רבי אלעזר בן עזריה**
היתה יוצאת ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים

והנה בתלמוד ירושלמי (שבת פ"ה ה"ד) אמרו, "פרתו" היא אשתו, והיא היתה יוצאת בשבת מרשות היחיד לרשות הרבים ברצועה בראשה שלא ברצון חכמים^א, עיין שם.

א) ובירושלמי שם מבאר: התמיהה שבמשנה "שלא ברצון חכמים" שפרסמו את מעשהו זה של אחד מגדולי הדור, הוצרכו להסביר כי רבי אלעזר בן עזריה לא רצה לקבל את דעת החכמים והי' "מתריס כנגדם" בענין זה. אף מסופר שאיימו עליו חכמים שאם לא ידאג להסרת הרצועה יוציא אודו מחבורת החכמים. עוד מבואר שם בירושלמי שמדובר באשתו של רבי אלעזר שהיתה נוהגת לצאת ברשות הרבים בדבר שאסרו חכמים, וכדי שלא לפרסם את הדבר קראו ברמו "פרתו" על פי הביטוי "לולא חרשתם בעגלתי", עיין שם.

ומסופר שם בתלמוד בבלי מסכת שבת (דף נ"ד עמוד ב') שארבעה חכמים אמרו "כל מי שאפשר לו למחות לאנשי ביתו [על מעשה שאינו ראוי, שהם עושים] ולא מיחה - נתפס על עוונם של אנשי ביתו, ואם יכול למחות באנשי עירו נתפס על עוון אנשי עירו, ואם יכול למחות בכל העולם כולו נתפס על כל העולם כולו (ועיין לעיל מה שהבאנו שם ממאמר הגמרא שבת (דף נ"ה עמוד א') מעולם לא יצאה מדה טובה [הבטחה טובה] מפי הקדוש ברוך הוא וחזר בו לרעה חוץ מדבר זה... על שלא הוכיחו זה את זה... ומה נשתנו אלו מאלו וכו'".

רכח שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש

ובספר גלגולי נשמות (סימן קיט) ביאר: כי אשתו של ר' אלעזר בן עזרי' היא גלגול אשת קרח, אשר היא נתנה לבעלה עצה להתנגד למשה רבינו, ואמרה לו שיעשה טלית של תכלת יחד עם עדתו כדי לערער על מנהיגותו של משה, והרצועה שבין קרני' רומזת לד' כנפות הטלית שנקראו קרנות, עיין שם.

ועל פי אמרם ז"ל אפשר לפרש שאשתו של רבי אלעזר בן עזריה נתגלגלה שוב כדי לכפר על חטאה הראשון, שהציעה לבעלה קרח למרוד נגד מנהיגותו של משה רבינו עליו השלום, שהיה נשיא הדור, ובגלגול הזה חלקה עוד הפעם נגד חכמי הדור שהיתה יוצאת בשבת בפרהסייה ברצועה בראשה שלא ברצון חכמים, ופגעה בזה פעם ב' נגד נשיאי הדור, ורבי אלעזר בן עזריה בוודאי הוכיח אותה ולא שמעה בקולו ולכך צם כל כך הרבה תעניתים כדי שאשתו תחזור בתשובה ולתקן קלקולה.

ואף על פי שכתוב בשער הגלגולים שבדרך כלל נשים אינם באות בגלגול (כמבואר בספר "חסד לאברהם" דהנשים נעשות

ועיין שם בעיון יעקב: מה נשתנה אלו מאלו: יש לומר כי בכל דור "צדיקים גמורים" אינם נמדדים אלא כמדת הדור, ומעשיהם מוערכים על פי מעשי בני דורם, ולכן צדיקים אלה כיון שאינם מושלמים בכל דבר, מה זכותם להנצל, אם לא דאגו לבני דורם?
ועיין שם עוד בירושלמי שרבי אלעזר בן עזריה צם כל כך הרבה תעניות שהשחירו שיניו מן הצומות. ראה בירושלמי מסכת שבת (דף נ"ב ע"ב) ובמסכת ביצה (דף כ"ג ע"א) וזה לשונו: אמר רבי חנניא פעם אחת יצאת, והשחירו שיניו מן הצומות, א"ר אידי דחוטריה אשתו היתה, ומנין שאשתו קרוי' עגלה שנאמר (שופטים י"ד) לולי חרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי, תמן אמרין שכנתו היתה, ויש אדם נענש על שכנתו, אמר רבי קירס דידימא ללמדך שכל מי שהוא סיפק בידו למחות ואינו ממחה קלקלתו תלוי בו, עד כאן לשונו (ופירש שם: כאלו הוא עשה העון בעצמו לכך נקראת על שמו).

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש רכט

בגהינם ואינן צריכות להתגלגל) אבל יש יוצא מן הכלל, שאם חטאו בעבירות חמורות צריכים לחזור בגלגול.

עוד רואים כאן: דכמו בפרשת קרח כתוב: "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם וגו'", כמו כן כאן במסכת שבת נד: מבארת הגמרא שעל ידי שלא הוכיחו נהרגו ע"ב אלף בגבעת בנימין, וממילא מובן המשך הגמרא שמביא כל ענין התוכחה כמו שכתבנו לעיל.

אותו האיש ואשתו הפתי' - מגולגלים מנשמת קרח ואשתו

איתא במסכת נדרים (דף ס"ו עמוד ב') ההוא בר [אדם אחד בן] בבל דסליק לארעא דישראל [שעלה לארץ ישראל], נתב איתתא [נשא שם אשה], אמר לה: בשילי [בשלין] לי תרי טלפי [שתי עדשים] - כלומר מעט עדשים], בשילה ליה תרי טלפי [בשילה בדיוק שתי עדשים], רתח עלה [כעס עליה]. למחר [כדי לתקן את הדבר] אמר לה בשילי [בשלין] לי גריוא [סאה - כלומר הרבה עדשים], בשילה ליה גריוא [בשילה לו סאה - שיש בה הרבה מעבר לסעודתו של אדם]. אמר לה זילי אייתי [לכי הביאי] לי תרי בוציני [שתי דלעות קטנות - שבבבל קוראים לדלעת "בוצינא"], אזלת ואייתי לי תרי שרגי [הלכה והביאה לו שתי נרות - כי בארץ ישראל קראו לנר "בוצינא"], ואמר לה: זילי תברי יתהון על רישא דבבא [לכי ושברי אותן על ראש השער - והיא לא הבינה לשון זו באותה שעה]. הוה יתיב [היה יושב - החכם] בבא בן בוטא אבבא וקא דאין דינא [בשער, והיה דן דין], אזלת ותברת יתהון על ריש' [הלכה ושברה אותן על ראשו - כמו שהיה שמו בבא]. אמר לה: מה הדין דעבדת [מה זה שעשית?]. אמרה ל' [לו]: כך ציוני בעלי, אמר: את עשית רצון בעליך, [אם כך] המקום יוציא ממך שני בנים [כנגד שתי הנרות] כבבא בן בוטא.

בספר גלגולי נשמות (סימן לו) כתב: אותו האיש גלגול קרח ואשתו הפתי' היא אשתו של קרח עיין שם.

ובספר הדורות כתב וז"ל: גלגולי נשמות שהיה ניצוצו ברבי

מאיר דאיתא ברבה פרשת שופטים איש ליצן על שאשתו היתה שומעת דרשת רבי מאיר צוה לה שתלך ותרק בפניו, והוא האיש דבבא בן בוטא והיא האשה, ורבי מאיר עשה כמו בבא בן בוטא והאיש והאשה הזאת הם קרח ואשתו ליצנים היו על משה ואהרן, עכ"ל.

ואפשר לפרש דברי הגלגולי נשמות שם, כי כמו במחלוקת של קרח שמע לקול אשתו לחלוק על משה רבינו עליו השלום, אף על פי שהיה נגד השכל, כמו כן היא שמעה לקולו בדברים שהם נגד השכל, וכמו שאז נתבזה קרח עד "ותפתח הארץ את פיה וגו'", כמו כן נתבזה אותו האיש כשאשתו הפת"י שברה הנרות על ראשו של בבא בן בוטא, וכשאמרה כך ציוני בעלי, ענה לה **את עשית רצון בעליך**, [ולא שבעלך יעשה רצונך לחלוק על משה, כמו שהיה בגלגול הקודם] וכמו שכתוב בשולחן ערוך אבן העזר (סימן ס"ט סעיף ז') בהגה: **אמרו חכמים אין לך אשה כשרה בנשים אלא אשה שעושה רצון בעלה**. ובירך אותה: המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא (במדת הענווה, לתקן הגאווה מדור הקודם שאמר כי כל העדה כולם קדושים, ומדוע תתנשאו על ה'). ואפשר לרמז בזה שיהיו לה שני בנים כנגד קרח ואשתו שהם יתקנו מה ששניהם פגמו בגלגולם הקודם.

עוד יכול להיות שבבא בן בוטא היה לו ניצוץ משה רבינו עליו השלום² [ראה דבר נפלא, בבא בן בוטא האותיות במספר קטן הוא כמנין שלושים - ו'משה רבינו' במספר קטן עם התיבות והכולל גם כן המנין שלושים]. וכמו שמשה רבינו לא מחה כשביישו אותו, מפני ענוותנותו הגדולה, כמו כן בגלגול הזה לא מחה בבא בן בוטא על כבודו, ולא עוד אלא שבירך אותה.

(ב) ואפשר עוד להאריך בזה, ואכמ"ל, וראה לקמן בפרשת פנחס מה שכתבנו שם ותבין.

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז **ועונש** **רלא**

ובספר "חסד לאברהם" כתב: דע כי רב ששת הוא גילגול בבא בן בוטא הנקרא חסיד כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שהיה מקריב כל ימיו אשם ספק, שש"ת בא"ת ב"ש בב"א. ראה מדרש רבה שופטים (פרק ה סימן טו) האיש ליצן ירקה בפניו של רבי מאיר. בבא בן בוטא היה ניצוץ רבי מאיר וזה הנזכר בנדרים דף ס"ו עמוד ב', ("גלגולי נשמות" להרמ"ע מפאנו).

ראה דבר נפלא בספר "בן איש חי" הלכות שנה שניה פרשת וירא, אחר שהביא המאמר חז"ל (מסכת נדרים דף ס"ו עמוד ב') על בבא בן בוטא, שכתב: המורס מזה לקחת מוסר גדול בענין שלום בית, עיין שם. ועיין "חסד לאברהם" (מאמר ה', נהר י"ט) שרב ששת היה בגלגול ראשון בבא בן בוטא, ונתגלגל על דבר מועט, עיין שם. (ועיין שער הגלגולים הקדמה לו). ועיין "מסילת ישרים" פרק כ"ב בביאור מדת הענוה מה שכתב על בבא בן בוטא. וראה עוד "מסילת ישרים" פרק כ"ד בביאור יראת חטא מה שכתוב על בבא בן בוטא שהיה ירא חטא גדול שהיה מקריב אשם תלוי בכל יום (ראה מסכת כריתות דף כ"ה עמוד ב').

וכן המעשה של אותה אשה שירקה בפני ר' מאיר בעל הנס על פי צווי בעלה (מדרש רבה שופטים ה טו), גם הם היו גלגול קרח ואשתו, כן כתב בספר "גלגולי נשמות" להרמ"ע מפאנו.

שער הגלגולים

ר' יודל מתקן נשמת מלשין - ר' יודל נאלץ לשבות בשבת בכפר אחד

ר' יודל, סוחר יהודי, היה נוסע ממקום למקום לרגל מסחרו. חסיד ירא שמים היה ר' יודל, כל ימיו עסק בתעשית ברזל, והיה מתיגע רבות כדי לא להזדקק למתנת בשר ודם.

פעם הגיע לרגל מסחרו לכפר אחד ורצה לשבות שם. בעל

רלב שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש

הבית שאצלו התכבד בפת לחם ומשקה, הכיר בו, שיהודי תלמיד חכם לפניו, ואמר לו בתום לב: "בחפץ לב הייתי מארח אותך בביתי, אלא שדגים לכבוד שבת אין לי, ואת הבשר לא תרצה לאכול, שכן לא בדקת את הסכין שבו נשחט העוף, אך יש לי הצעה עבודה. היום עוד גדול ואם תזדרז תגיע לכפר אחד, שם גר יהודי ירא שמים שיש לו בודאי דגים לכבוד שבת וגם שוחט הגון שאפשר להסתמך על שחיתותו".

ר' יודל רוצה לעבור נהר ומצטער על כלב שטבע בנהר

ר' יודל קבל את הצעתו של הכפרי ויצא לדרך. על מנת להגיע לאותו מקום היה עליו לעבור על פני נהר אחד. לצערו ראה כי לא יוכל לעבור דרכו, שכן, מחמת הפשרת השלגים גאו מי הנהר ואי אפשר היה לעבור דרכו מבלי להסתכן. בעומדו אובד עצות על שפת האגם, ראה כלב אחד נכנס למים, ולאחר דקות ספורות טובע בתוכו. דמעות עלו בעיניו של ר' יודל על בעל החיים שטבע. הוא ריחם על הכלב. וגם דאב ליבו על שלא יוכל לשבות בבית יהודי כשר. בלית ברירה חזר לביתו של הכפרי אשר אצלו התארח בראשונה וספר לו שלא הצליח להגיע אל מחוז חפצו. "מכיון שעלי להשאר אצלך" – אמר ר' יודל לבעל הבית – השתדל נא להשיג דגים לכבוד שבת". הסכים האיש, מהר אל הדיג הגר בשכונתו ובקש לדוג עבורו. לא עבר זמן רב והדיג הביא דג גדול מאוד. הסתכל בעל הבית על הדג בהשתוממות ואמר: "שנים רבות מתגורר אני בכפר זה. דגים רבים שנמשו מן הנהר שליד הכפר ראיתי בימי חיי, אך מעולם לא ראיתי דג גדול כזה". הכפרי קנה את הדג בזריזות הכינו ובשלו לכבוד שבת.

בזמן אכילת הדגים ר' יודל נרדם, ובחלומו נגלה לו שֶׁבְּכֶלֶב היה מגולגל נשמת מְלָשִׁין, וּבְדָג – נשמת אביו והוא תקנם

בליל שבת, לאחר התפילה והקידוש ישבו בעל הבית ואורחו

ואכלו מן הדג. שרו זמירות והתענגו על שבת המלכה. לפתע נפלה תרדמה על האורח, הוא הרכין את ראשו על השולחן ושקע בשינה עמוקה. והנה ראה בחלומו ר' יודל את אביו עומד לידו ואומר לו: "דע לך בני, כי אני מגולגל בדג זה ובכלב אשר טבע לנגד עיניך התגלגלה נשמתו של המלשין אשר רדף אותי כל ימי. אתה בני, בדמעות הרחמים שהזלת בראותך כיצד טבע, תקנת אותו. עתה בני, שים לבך כיצד אוכל אתה את דג זה".

ימים לאחר מכן, כשהיה ר' יודל אצל הבעל שם טוב, אמר לו הצדיק: "ר' יודל אתה גלגול נביא"...

(שבחי הבעל שם טוב)

עיקר יראה היא יראת חטא ועל זה נאמר "אשרי אדם מפחד תמיד"

אך יראת החטא היא בכל עת ובכל שעה, שהנה בכל רגע הוא ירא פן יכשל ויעשה דבר או חצי דבר שיהיה נגד כבוד שמו יתברך, ועל כן נקראת יראת חטא כי עיקרה יראה מן החטא, שלא יכנס ויתערב במעשיו מחמת פשיעה והתרשלות או מחמת העלם, יהיה באיזה דרך שיהיה. והנה על זה נאמר (משלי כח, יז): "אשרי אדם מפחד תמיד", ופרשו זכרונם לברכה (ברכות ס, א) ההוא בדברי תורה כתיב, כי אפילו בשעה שאינו רואה המכשול לנגד עיניו צריך שיהיה לבו חרד בקרבו פן טמון הוא לרגליו והוא לא נשמר. ועל יראה זאת אמר משה רבנו עליו השלום (שמות כ, יז): "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו", כי זה עיקר היראה שיהיה האדם ירא ומזדעזע תמיד עד שלא תסור יראה זו ממנו, וישעיהו אמר בנבואתו (ישעיה סו, ב): "ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי", ודוד המלך השתבח בזה ואמר (תהלים קסא): "שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי".

(מסלת ישרים, פרק כ"ד, בבאור יראת חטא)

לעולם יהא פחד יוצרך עליך ואימתו על לבך ובראשך ונגד עיניך ואל תסירם מעיניך אפילו רגע אחד

לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר כבגלוי, אשרי מי שישים כל דבריו וכל דרכיו לשמים, לעולם יהיו עיניך ולבך אצל בוראך כדי שתנצל מכל מיני חטא ועון, לעולם יהא פחד יוצרך עליך ואימתו על לבך ובראשך ונגד עיניך ואל תסירם מעיניך אפילו רגע אחד, לעולם אל יליזו מעיניך יום המיתה ויום הקבר ויום הדין הגדול כאילו אתה רואה אותו וכאילו אתה עומד בו וכאילו אתה נכנס לדין, כדי שלא יעלו על לבך דברי הרהורים של חטא, שכל איבריך מעידין בך, ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך המלכים הקדוש ברוך הוא, בכל יום הוי אומר אוי לי שהלך היום ולא עשיתי בו צדקה עם תלמיד חכם, שכל יום שהולך אינו חוזר לך.

(תוכן דברי שערי קדושה לרבנו חיים ויטל, חלק ב', שער ב')

כל העובר עבירה בסתר כאילו דוחק רגלי שכינה

אמר רבי יצחק כל העובר עבירה בסתר כאילו דוחק רגלי שכינה, שנאמר כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי (קידושין לא, א), והעובר בסתר אומר, אין המקום כאן לפיכך הוא נסתר לומר אין יודע, נמצא כדוחק רגליו ומקצרו לומר אין כאן.

(רש"י שם)

כל העובר עבירה בסתר וכו', זכיון דמתבייש מבני אדם לעבור בפרהסיא ועובר בסתר דומה לו כאילו אין שם השכינה שרואה בסתר, והרי הוא דוחק בזה רגלי השכינה, כאילו אין רגלי השכינה על הארץ, והכתוב מעיד "והארץ הדום רגלי", ולזה נסמך מאמר רבי יהושע בן לוי אסור לאדם שיהלך ארבע אמות כו', שיעורו של אדם בכל מקום ארבע אמות, וזה שהולך אותן ארבע אמות בקומה זקופה ודומה לו

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש רלה

כאילו הם שלו ממש ואין מקום לשכינה שם, והכתוב אמר "מלא כל הארץ כבודו" וגו', וקל להבין.

(מהרש"א שם)

צריך לפנות לבו בכל יום קודם הלימוד ואחריו מעפוש הדעות והמדות ביראת חטא ומעשים טובים.

(אבן שלמה להגר"א)

אם יש לך יראת חטא הכל שלך

דבר אחר ואלה המשפטים, דוד אמר (תהלים יט): "יראת ה' טהורה עומדת לעד", מהו כך, אתה מוצא אדם שונה מדרש הלכות ואגדות, ואם אין בו יראת חטא אין בידו כלום, משל לאדם שאמר לחברו יש לי אלף מדות של תבואה, יש לי אלף מדות של שמן, ואלף של יין, אמר לו חברו יש לך אפותיקאות (פירוש כלים) ליתן אותן בהם, אם יש לך כן הכל שלך, ואם לאו אין בידך כלום. כך אדם שונה הכל, אמרו לו, אם יש לך יראת חטא הכל שלך, שנאמר (ישעיה לג): "והיה אמונת עתך וגו' יראת ה' היא אוצרו", לכך נאמר "יראת ה' טהורה", והנביא צווח "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה".

(מדרש רבה פרשת משפטים פרשה ל' י"ד)

מהי יראת חטא

וענין יראת חטא פירש רבנו נסים עליו השלום (הגהות הר"ן עבודה זרה כ, ב) בברייתא דרבי פנחס, זהירות מביאה לידי זריזות וכו', ואמר שם קדושה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי ענוה וכו', פירוש יראת חטא שהיראה מהחטא כִּיְרָא מן האויב באופן שהיא מעלה נוספת באדם שתהיה היראה קבועה כל כך בלבו עד שירא מהחטא עצמו ונרחק ממנו רחוק, ונראה לי **שיראת חטא הוא שירא לחטוא מפני גנות החטא בעצמו**, כי איך יחטא בפני המלך שלפניו

רלו שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש

ויביא לפניו פסולת ועבירות, שהקליפה גרעון הנגרעת מן הקדושה, מלשון והייתי אני ובני שלמה חטאים.

(ראשית חכמה, שער היראה, פרק ג')

שבעה דברים צוה רבנו הקדוש את בנו, שלשה על יראת חטא, וארבעה על דרך ארץ. על יראת חטא אמר לו אל תישן על מטתך עד שתקרא את שמע ותתפלל, ואל תכנס באחרונה לבית המדרש, ואל תשב לאכול בשבת עד שתגמור את הפרשה. ועל דרך ארץ אמר לו אל תחתוך בשר על ידך (שמא תחתוך ידך) ונמצאת מבזה את השולחן, ואל תסיח אחורי הכותל מפני ששנו חכמים עינים להרים ואזנים לכותלים, אזנים לבית הכסא אזנים לדרך ארץ.

(אוצר מדרשים, פרקי רבנו הקדוש)

כל העובר עבירה בסתר, כאילו דוחה רגלי שכינה

לעולם תהא מוקֶאת שמים בלבו של אדם, ויתבונן שאין דבר נעלם ממנו, כל העובר עבירה בסתר עד שידמה ויאמר אין ה' רואני, הרי הוא כאילו דוחק רגלי שכינה, רצה לומר שמציר בלבו העדר כבודו והשגחתו מִשָּׁם, והרי נאמר (זכריה ד, ז): "עיני ה' המה משוטטות בכל הארץ", וכתוב (ישעיה סו, א): "השמים כסאי והארץ הדום רגלי".

(המאירי קידושין דף לא, א)

אף על פי שהעבירה מגונה על כל פנים העובר עבירה בסתר הרי זה כאילו דוחק רגלי שכינה, רצה לומר כאילו שלל בשכלו מציאות השגחתו יתברך ממקום שעובר בו לומר, אין ה' רואני.

(המאירי בבא קמא עט, ב)

תאנא, כל מי שיש לו בושת פנים לא במהרה הוא חוטא, שנאמר "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו".

(מסכת כלה פרק שני)

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש רלז

קטנתי מכל החסדים וגוי' (בראשית לב, יב) יו"ד כפופה, אף על פי שנתברכתי בעשרה ברכות, **ירא אני שמא יגרום לי החטא.**

(בעל הטורים בראשית לב, יב)

ימות המשיח

הסימנים לדור עקבתא דמשיחא

כתוב: בסוף הגלות לפני ביאת המשיח, חוצפא יסגי – תגדל ותתרבה החוצפה, ויוקר יאמיר, הגפן תתן פריה והיין ביוקר, ופירוש רש"י על כך: לפי שהכל יעסקו במשתאות, ומלכות תהפך למינות, ואין תוכחת, בית ועד יהיה לזנות, והגליל יחרב, והגבלן ישום, ואנשי הגבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו, וחכמת סופרים תסרח, ויראי חטא ימאסו והאמת תהא נעדרת, נערים פני זקנים ילבינו, זקנים יעמדו בפני קטנים, בן מנול אביו, בת קמה באמה, כלה – בחמותה, אויבי איש אנשי ביתו, פני הדור כפני הכלב, הבן אינו מתביש מאביו, ועל מי יש לנו להשען? על אבינו שבשמים!

(מסכת סוטה דף מ"ט)

אין מוכיח – כולם אנשים חטאים

אין לך אדם שיוכל להוכיח – שכולם נכשלים בחטא, וכשמוכיחו, אומר לו: "אתה כמוני...", שכלו החכמים ואין לומד תורה.

(רש"י)

פני הדור כפני הכלב וכן מנהיגיהם

רוצה לומר שיהיו עזי פנים, כדכתיב: "והכלבים עזי נפש המה", כי פרנס לפי הדור – שחוצפא יסגי... ומנהיגי הדור יהיו מערב רב כי ג' סמנים יש באומה זו.

(עין יעקב)

רלח שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש

היוקר יאמיר על ידי המעוותים שבעם

ולא יהיה היוקר מפני שלא יהיו השנים מבורכות, אלא שיהיה היוקר על ידי המעוותים, היינו: מפקיעי השערים.

(מהרש"א)

על ידי "עז כנמר" לעבודת ה' יצליחו יראי ה' לעמוד נגד הדור

ובזה אפשר לפירוש מה שאמרו זכרונם לברכה בסוף סוטה: בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגי, דהוי ידוע, שבכל דברי חכמינו זכרונם לברכה, שדברו בגנות הדור מרומז בה גם דבר טוב, שסוף כל סוף, אף על פי שרוב הדור יהיו כמו שצירו אותם שם, מכל מקום ישארו עוד יחידי סגולה דבוקים בהשם יתברך ובתורתו הקדושה, אבל איך יוכלו לעמוד נגד רוב העולם? בעל כורחם יהיו צריכים למדת עזות וחוצפה להיות "עז כנמר" בפני המלעיגין, וזהו כוונת דבריהם זכרונם לברכה, "חוצפא יסגיי" - דרך על ידי מדת עזות וחוצפה יוכלו לעמוד נגד הזרם של הדור ולא להסחף.

(חד"ת שלח)

החוצפן יכובד

נאמר: "בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגיי" - הפירוש הוא: שהחוצפה תתרבה, עוד מובן למילה "יסגיי", דהיינו: גדולה. מגדולי הדור דרשו לפנים, כדי שיוכשרו לגדולי הדור היה צורך, שיהיו מחוננים בתורה, ביראה ובחכמה; אולם בעקבתא דמשיחא יוכתר ל"גדולי" כל מי שיש לו מדת חוצפה למדי, ולא עוד, אלא כל מי שחוצפתו גדולה יותר, יהא בר סמכא גדול יותר. אכן רואים אנו כי תנאי מוקדם להיות מנהיג במפלגה היא החוצפה והעזות.

(קונטרס עקבתא דמשיחא להגאון הצדיק ר' אלחנן וסרמן ז"ל)

באחרית הימים המינות תתגבר עד שלא יאמין האדם שביכולתו לתקן משהו

על המשנה בסוטה מובא בשם צדיק אחד, בעקבתא דמשיחא ואין דורש ואין מבקש ואין שואל, על מי לנו להשען על אבינו שבשמים, ואמר: זהו גם כן אחד מן הקללות שהמינות תתגבר כל כך, חס וחלילה, רחמנא לצלן, עד שכל אדם ואדם יאמר: אין לי ביכולת לתקן שום דבר, להוכיח את העם במידי דהפקרות, אלא מוכרח אני להשען על אבינו שבשמים.

(בקונטרס עקבתא דמשיחא בשם הגאון בעל נפש החיים ז"ל)

סימנים נוספים לדור האחרון על פי חכמינו זכרונם לברכה

מנהיגי הדור יהיו שפלים כמו מנהיגי הכלבים, העשירים יהיו קמצנים ואכזרים, אנשי האמת ילכו לגור בכפרים ובמדבריות מפני אנשי השקר, הכבוד יהיה נאהב מאוד לרדוף אחריו, ולא יוכלו להתווכח עמהם להוציא המינות מליבם.

(תנא דבי אליהו זוטא" פרק ט"ז על פי פירוש זקוקין דנורא ובעורין דאשא)

חכמת התורה תהיה טפלה נגד חכמתם, המנהיגים יהיו רודפי בצע ורועים את עצמם כמו הכלבים ועל ידי זה יסולק הקטרוג מעל ישראל, על ידי עדרים עדרים יסולק המחלוקת כי כל אחד ילך לו לעדתו. תתרבה העזות ומלבושי פריצות ותשתנה בכל פעם לפי רוח הזמן, עד שתהיה בת קמה באמה.

(תנא דבי אליהו זוטא" פרק ט"ז בפי" הגאון בעל "לב העברי" זצ"ל)

"בדור שבן דוד בא פני הדור כפני הכלב"

ונביא כאן ארבעה באורים למאמר הנזכר לעיל:

א. מראים עצמם כאוהבים, וליבם בל עמם. (מהרש"א)

כתב רבינו המהרש"א: "וחכמת הסופרים תסרח ויראי חטא, ימאסו" כלל בזה מעלות השכליות ומעלות המדות, שכולם יהיו נמאסים בדור ההוא, ופני הדור כפני הכלב... (עיין פירוש רש"י, דברים פרשה כ"ח ל"ד).

עוד נראה לפירוש כי נקרא כלב כי כולו לב נאמן לאדוניו, ואמר שפני אותו הדור יהיו כפני הכלב, שמראה לפנים כאילו הוא אוהב, אבל ליבו בל עמו, כי לפי האמת האהבה, שהיא נראית לפניך, היא נעדרת בלב, על זה אמרו (בפרק ב' דסוטה): "ואין הדור רואה אלא לפנים".

ב. כתב בשער בת רבים על התורה: המנהיגים יתפייסו מהמחרפים אותם בעד מחצית השקל. [ועיין עוד שם על הפסוק "והיית משוגע ממראה עיניך אשר תראה" - "ממראה עיניך" - היינו, ממנהיגי העדה, שיהיה לנו מנהיגים כאלו אשר אם נראה אותם נשתגע, עיין שם.]

זה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (סוטה מ"ט:): בעקבות משיחא פני הדור כפני הכלב, כי הכלב בעת פניו זעומים יכרת כנף מעיל איש בחרון אפו, אך אם האיש ישליך לו פרוסת לחם או עצם אחת - מיד יראהו פנים שוחקות, כי שתי פנים לו.

כן פרנסי הדור, לפעמים מחרף אותם אחד מהבעלי בתיים הבורים והבווערים בעם, והפרנס בחרון אפו ישפוך עליו בוז וקלון בלי שעור, אך כאשר יעבור יום או יומיים ישכך חמתו ובעד כוס יין או מחצית השקל יתפייס.

(ידידו אמונה חלק ב')

ג. המנהיגים ירוצו לפני העם ככלב לפני האדון.

"בדור שבן דוד בא פני הדור כפני הכלב" (סוטה ופרק חלק) - מנהגו של כלב להתקדם ולרוץ לפני בעל הבית. לכאורה נדמה, כאילו הכלב מתהלך כאוות נפשו, והאדון נגרר

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש רמא

אחריו ומכבד את רצון כלבו. כל זאת לכאורה, והנה באמת יודעים אנו, כי ההיפך הוא הנכון, בעל הבית ילך אל אשר ירצה, והכלב רץ לפניו ונשמע לפקודתו. אם רק יבחר בעל הבית בכוון אחר, מיד הכלב מסתובב אף הוא ומתקדם לפני אדונו בכוון החדש.

בשנים כתקונן, עת היהודים נשמעו להוראות התורה, הורו פני הדור את הדרך, הם קבעו להיכן ללכת, והדור צעד בעקבותיהם. בעקבתא דמשיחא ימוגר שלטון התורה, הדור יבחר את הדרך כראות עיניו ופני הדור ירוצו בדרך זו לפני ההמון ככלב לפני האדון.

(הגאון רבי ישראל סלנטר ז"ל בקונטרס עקבתא דמשיחא)

ד. כמו כלב המתנפל על האבן ולא על הזורקו, כן יסרבו להכיר, כי הקדוש ברוך הוא המכה וילחמו עם המקל.

ה"חפץ חיים" זכרונו לברכה (בשם הגר"צ בן בעל "נפש חיים" ז"ל) פירש את המימרא: "פני הדור כפני הכלב" בדרך אחרת. הטבע של הכלב שאם יסקלו אותו באבנים, מיד הוא מתנפל על האבן לנשכה. בשעה שהמן קם על ישראל, יש לדעת, כי המן זה אינו אלא מקל השלוח מן השמים לחבטנו בו. "הוי אשור שבט אפיי" (ישעיה), אין שום טעם להלחם עם המקל, כי כלום חסרים מקלות בשמים. הרבה שלוחים למקום. יש לנקוט באמצעים, שימנעו מן העמים, מלהקים "מקלות" עלינו.

בימי עקבתא דמשיחא תהיה הדעה נעדרת, וככלב שוטה ינשכו את המקל. מנהיגו המתחדשים יכריזו מלחמה על ממלכות אדירות. מה כוחנו מה גבורתינו? מאמרים בעיתונים הם כדורים שאנו יורים בהם אל האויב, והתוצאה מה היא? רק מבעירים את חרונום וזעמם של הנחשים עלינו. המנהיגים רואים את המקל ומסרבים להכיר את המכה במקל. "והעם לא שב עד המכהו" (ישעיה, שם)

יהיו יראים מלומר את האמת

בעקבתא דמשיחא לא ימצא רק אחד בעיר, שלא יפחד לגלות את האמת בפרהסיא בתוך העיר, ולא ימצאו רק שנים, שלא יפחדו לגלות את האמת, על כל פנים, לבני משפחתם - האחד בעיר יגן על כל העיר, והשנים במשפחה יגנו רק על משפחתם.

סימן לביאת המשיח ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד

ישעיה הנביא אמר שמונה עשרה קללות על ישראל, ולא נתקררה דעתו, עד שאמר להם המקרא הזה: "ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד..."

ולא נתקררה דעתו, עד שאמר להם: "ירהבו הנער בזקן" - אלו בני אדם, שמנוערין מן המצוות - ירהבו במי שממולא במצוות כרמון, "והנקלה בנכבד" - יבוא מי שחמורות דומות עליו כקלות וירהבו במי שקלות דומות עליו כחמורות.

בעקבתא דמשיחא... ויראי חטא ימאסו... נערים ילבינו פני זקנים... וכיון דקללה זו סימן לביאת המשיח נתקררה בה דעתו של ישעיה.

קטגוריא בתלמידי חכמים

אמר רבי זירא (כתובות קי"ב): אמר רבי ירמיה בר אבא - דור דבן דוד בא קטיגוריא בתלמידי חכמים, כי אמריתה קמיה דשמואל תני רב יוסף בזוזי ובזוזי דבזוזי - שוללים אחר שוללים.

(רש"י)

קטגוריא בתלמידי חכמים... - פירוש רש"י, והכי אמרינן בפרק חלק: "ליוצא ולבא אין שלום..." אמר רב: אף לתלמידי חכמים, שנאמר בהם: "שלום רב לאוהבי..." -

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש רמג

אין שלום מן הצר, צרוף אחר צרוף, שנאמר: "ועוד בה עשיריה..." - כמפורש באורך מסכת חולין, וכמה שנאמר: "צרפתנו כצרוף כסף", "וצרפתים כצרוף את הכסף", ויהיו ישראל בחטאם נמשלו לסיגים דצריך צרוף. "ועוד בה עשיריה" - דהיינו, שעל ידי הצרוף בגלות לא ישארו רק המעשר מהם, שהוא קודש בכל מקום, וכמה שנאמר: "והנותר בירושלים קדוש יאמר לו", וגם עשיריה זו, כשתשאר, ישוב לצרפם שנית. כמה שנאמר: "ושבה והיתה לבער", עד שיהיו ככסף נקי שנצרוף שנית, ורב יוסף בא לפירושו, דהצרוף על ידי בזוזי ובזוזי דבזוזי. דהיינו, גלות אחר גלות.

אף בין תלמידי החכמים תמצא מחלוקת

קטגוריא בתלמידי חכמים - הרבה מסטינים ומלמדים חובה יעמדו עליהם

(רש"י).

עוד יש לומר, ביניהם של החכמים עצמם, שלא יאהבו איש את אחיו, ולא ידונו איש את אחיו לזכות, כי אם לחובה ולקטרוג, ועל ידי זה תתרבה מחלוקת ביניהם, ומזה תפוג תורה וחכמה מהעולם, ועל זה יהיה צרוף אחר צרוף, למען ינקו מאלו המדות.

הקדוש ברוך הוא "מקים מעפר דל"

מובא במדרש (שמות רבה פרשת בשלה): "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים" (שמות ט"ז ד') - הדא הוא דכתיב (ישעיה ל"ג ט"ז): "הוא מרומים ישכון". הדא הוא דכתיב (שמואל א' ב'): "מקים מעפר דל". אלו ישראל, שהיו משוקעין בטיט ובלבנים במצרים, והוציאן הקדוש ברוך הוא בקומה זקופה, שנאמר (ויקרא כ"ו): "ואולך אתכם קוממיות". הוי "מקים מעפר דל".

סימנים נתן הקדוש ברוך הוא ליעקב. אמר לו (בראשית כ"ח): "והיה זרעך כעפר הארץ" - כשיגיעו בניך עד עפר

הארץ, אותה שעה "ופרצת ימה וקדמה". הוי "מקים מעפר דל", ורממן הקדוש ברוך הוא על הכל שנאמר (דברים כ"ח): "ונתנך ה' אלוקיך עליון..." "ראה מה כתיב (שם א'): "ובמדבר אשר ראית אשר נשאך ה' אלוקיך" - אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל הרי רוממתי אתכם על כל העולם, אם תהיו עושים רצוני, אני משרה אתכם במה שבראתי, עד שלא נברא העולם - זה בית המקדש, שנאמר (ירמיה י"ז): "כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו" - שם אני מרומם אתכם, שנאמר (שמואל א' ב'): "וכסא כבוד ינחילם" - אותה שעה אני מספיק לכם מעדני גן עדן, שנאמר (תהילים ל"א): "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך" - לכך אמר: "הוא מרומים ישכון".

באותו זמן; החלשים באמונה – יפלו לגמרי, והחזקים – יתחזקו למרות הכל

וכן מובא בספר הקדוש "ברית מנוחה" [רבינו האר"י ז"ל מעיד עליו כי כל דבריו ברוה"ק ועמוק עמוק מי ימצאנו], וזה לשונו: שמש ועד מבואו, ובן דוד יוצא ממקומו לפקוד את עוון אדם עליו, וגם להשיב תגמולו בראשו ולשלם עליו כפעלו וכמעללו אשר עשה לבני ישראל אחיו, ותהיה מהומה גדולה לכל הממלכות, אין שלום ליוצא ולבא, ובקרוביו יקדשו את ישראל יקבץ במהרה... למה? מפני שכאשר האור בא, אז החושך יתאמץ מאוד ויעלה, כי המשחיתים מתפשטים בעולם, וזהו רמז הגאולה - כאשר יבוא יתאמץ הגלות, ורבים מן המשכילים יכשלו בראותם בלבול הגלות והצרות גדולות, וכדי להנצל מפני החרב יצאו מן הדת, וזהו שכתב: "ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע", שיושיעם הקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו ולא ימאסם לכלותם להפר בריתו איתם כי מלא רחמים הוא, ויחנן ה' צבקות שארית יוסף, ואשרי האדם המחזיק בתומתו ללכת בדרך הטובה ולהרחיק את עצמו מן הרעה בימים האלה, אולי ימלט מן הצרות הנקראים חבלי משיח, וזמן

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש רמה

הגאולה כתיב: "וסכסכתי מצרים במצרים, עיר בעיר, ממלכה בממלכה", ואחר כך יהיה שלום ושלוה ומנוחה והשקט, אשר לא נחשבו דורות הראשונים לדורו של משיח, לא דור המדבר ולא דור שלמה המלך עליו השלום, עד כאן לשונו.

ותראה, אחי אהובי, שם מלשונו הקדוש: "ורבים מן המשכילים יכשלו", והבן הדברים שתפס בלשונו הקדוש "והמשכילים" - לרמז על החכמים בחכמת החיצונים, רחמנא לצלן, כי אלו לא יוכלו לסבול עול הגלות הנורא, ואלו התמימים בודאי יסבלו ויתחזקו באמונת הבורא ויזכו על ידי זה לאור הגדול והנורא, אשר יאיר פתאום אחר החשכות האיום הזה.

ואחר כל אלו הנסיונות, כל אלו התמימי לב יחזקו לבבם בה' הרחמן וישארו באמונתם וימסרו נפשם לה' וישליכו אחר גוום כל אשר להם בשביל שכינת כבודו, יתברך שמו לעד, ובעבור אהבתו הקדושה, שאנחנו נקשרים בו, כמו שכתוב שם ב"ברית מנוחה", שיתעוררו שלושה שמות הקדושים להיטיב ולהציל את ישראל, ואלו שלושה שמות הקדושים והנוראים אלו המה שלושה מאורות הקדושים הלוחמים בעד ישראל תמיד ומושיעים את ישראל בכל צרותיהם, וכן עונים לכל איש מצוער ובעל יסורים להושיעו מצרותיו, וכל שכן כשישראל מתחננים ומבקשים מה'.

שער - ימי הגאולה

דור ללא כהן מורה וללא תורה

בדברי הימים (כ"ט"ו ג"ז) נאמר: "וימים רבים לישראל ללא אלוקי אמת וללא כהן מורה וללא תורה וישב בצר לו על ה' אלוקי ישראל ויבקשוהו וימצא להם ובעיתים ההם אין

שלום ליוצא ולבא כי מהומות רבות על כל יושבי הארצות וכתתו גוי בגוי ועיר בעיר כי אלוקים הממם בכל צרה ואתם חזקו ואל ירפו ידיכם כי יש שכר לפעולתכם".

המעשים הטובים של דור אחרית הימים יחשבו כמעשים הטובים של צדיקי דור הקדמונים

השם יתברך יראה בעני עמו, כי סבת שפלות הדור היא, מחמת שאין להם מנהיגי אמת שידריכום, ועל ידי כן תבוא הגאולה - מחמת זה ראוי שגם מעט המעשים הטובים שעושים עוד יחשב כמעשים טובים של הצדיקים הקודמים.

בספר הקדוש "משכיל אל דל" כתב: "ותהי האמת נעדרת וסר מרע משתולל וירא ה' וירע בעיניו כי אין משפט וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע ותושע לו זרועו וצדקתו היא סמכתהו". (ישעיה נ"ט ט"ו ט"ז).

דהנה אז, כשראה ה' שאמת נעדרת והתורה והיראה נתמעטה, עמד על המחקר מה היא סבת הדבר; אם המה באמת רעים וחטאים לה' - יודעים רבונם ומתכוונים למרוד בו, או שהמה רק עניי דעת וחשוכי ראות, ואין להם מנהיגי אמת, שיעוררו אותם ויפקחו עיניהם לילך בדרכי ה' ותורתו, ומעתה, כל זדונותם רק שגגות המה...

"וירא" - ראה בעין שכלו - "כי אין איש", שסבת דבר זה היא רק משום שאין להם מורה אמת, שילמד וישפיע להם, ויהיה להם בבחינת "איש", "וישתומם" - כשהיה עומד בתמהון ומתבונן בדבר, ראה שהטעם הוא משום - "כי אין מפגיע", שגם אותן שרידים שמוכיחים ומדריכים כדבעי למיעבד - לא עבדו, שיהיה המנהיג מוכיח בקול כמצוה עליו "קרא בגרון ואל תחשך" [וחיה קטנה שקולה גדול נקראת "מפגיע"], (עיין שבת דף ע"ז ע"ב).

שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש רמז

אבל אם היה להם מדריך ומוכיח כראוי, אז יודע ה' ועד כי היו שומעים לו ולתוכחתו, וגוף דבר הזה שנגלה לעיני ה', שלבבם נאמן הוא לקיום תורתו, ואילו היה להם רועה נאמן היו המה צאן קדשים בכל עניני קיום התורה והמצות זה גופא עושה רושם למעלה...

וכיון שכן, הלא מעט מעשים הטובים שעודם מחזיקים בהם בדרך מצות אנשים מלומדה הלא ראוי ונכון הוא שיגדל ויתרבה עֶרְפָם וחשיבותם כמעשים טובים של צדיקי הדור המסוימים בדורות שלפנינו...

(חלק ג' כלל י' פרט א')

לפני בוא המשיח יצליחו הרשעים במעשי ידיהם והרבה מישראל יטעו לחשוב שדרכם נכונה היא ויהללו אותם בליבם,

רק היראים את ה' באמת יתחזקו ויאמרו ביניהם שלא כן הדבר

נאמר במלאכי (ג' י"ג-ט"ו): "חזקו עלי דבריכם אמר ה' ואמרתם מה נדברנו עליך אמרתם שוא עבוד אלוקים ומה בצע כי שמרנו משמרתו וכי הלכנו קדורנית מפני ה' צבקות ועתה אנחנו מאשרים זדים גם נבנו עושי רשעה גם בחנו אלוקים וימלטו".

במה שמאשרים זדים ומספרים מהם ניסים, כאילו אומרים בפירוש - "שוא עבוד אלוקים".

באופן זה יבוארו הפסוקים הנ"ל, דלא מיירי כאן באלו שאומרים בפירוש "שוא עבוד אלוקים...", דאם כן לא היה מקום לשאול עוד "מה נדברנו"? וכדדייקנן לעיל, אבל הכוונה שהנביא מתנבא, שכל אותן בני אדם מישראל, שיהיו שומרי תורה ומקיימי מצותיו יתברך שמו, אך יהיו מאשרים זדים ומהללים עושי רשעה, באומרם: "נבנו עושי רשעה גם בחנו אלוקים וימלטו", ומשבחים הצלחת הרשעים, במה שניסו אלוקים ועלתה בידם ונמלטו, ובדברי פיהם במה

רמח שכר פרשת קרח - פרק ל"ז ועונש

שמאשרים זדים בקצה תבל מליהם לאמר: "שוא עבוד אלוקים", ואף שלא הוציאו דבור זה בשפתותיהם.

וזהו הסבר הפסוקים "חזקו עלי דבריכם אמר ה'" - שהטחתם דברים כלפי מעלה ובני ישראל ישאלו בתמיהה: "מה נדברנו!!" כי לא ידעו ולא יבינו, שבמה שמאשרים זדים הרי אמירתם גלויה, לאמר: "שוא עבוד אלוקים", אבל הם טועים ובחשיכה יתהלכון, בחשבם שבמה שמשבחים הצלחת הרשעים ומספרים שה' עשה להם ניסים, בזה הם עושי מצוה, ובאמת כח זה הוא מדרכי הסתת היצר והסתת כח הרשעה לתפוס בדרך זו ברשתם את בני ישראל התמימים להגדיל בעיניהם ניסי הצלחתם וגבורתם, וככה ילכו מדחי אל דחי להאמין בעצם גבורתם לאשר מעשיהם, ולבסוף לעשות כמעשיהם. זה ששייב להם הקדוש ברוך הוא "אמרתם שוא עבוד אלוקים" - פירוש: בזה שאתם מהללים ומספרים ניסי הצלחתם של עושי הרשעה בזה אתם אומרים בשפה ברורה ד"שוא עבוד אלוקים" ואין בו תועלת, חס וחלילה.

(משכיל אל דל)

הרבי מרוזיין ראה זאת ברוח קודשו

בהסכמה לספר "באר הגולה" למהר"ל מפראג זי"ע כותב הרבי הקדוש מרוזיין, וזה לשונו: ובגלות האחרון, בעקבתא דמשיחא, יהיה נפתח שער הני שבטומאה, שהיא מינות ואפיקורסות, רחמנא לצלן, וְשָׂרֵי מעלה מן השמים ישליכו מינות ואפיקורסות עלי ארץ, ותתפשט לארכה ולרחבה, וכל מדרך כף רגל יהיה מלא מינות ואפיקורסות ופריקת עול תורה ומלכות שמים, עד שיצטרך לנפש ישראל התאמצות גדולה ויתרה להתחזק באמונה, שלא יפול ברשתם. עד כאן לשונו הקדוש.